

AVRUPA BİRLİĞİ ADALET DİVANININ GÜNCEL KARARLARI IŞIĞINDA İÇ PAZAR VE REKABET HUKUKU KESİŞİMİNDE SPOR: QUO VADIS?

SPORTS AT THE INTERSECTION OF INTERNAL MARKET AND COMPETITION LAW IN LIGHT OF RECENT CJEU RULINGS: QUO VADIS?

Emriye Özlem ŞEKER*
İlke GÖÇMEN**

Özet: Avrupa Birliği (AB), kurulduğu andan bugüne, aslen, bir iç pazar kurmak ve onun tamamlayıcısı olarak rekabet politikası ile ilgili kurallar getirmekte olup spor bu kurallar ile kesişebilmektedir. İç pazar aracılığıyla AB, üye devletler arasında malların, kişilerin, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımını sağlamayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, örneğin AB çapında ortak kuralların yokluğunda, üye devletler, ticarete yönelik haklı gösterilemeyen engel oluşturmamak kaydıyla, kendi kurallarıyla hareket edebilmektedir. Rekabet hukuku da iç pazarın düzgün işleyebilmesi için büyük bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, anti-tröst kuralları çerçevesinde, anti-rekabetçi anlaşmalar ve hâkim durumu kötüye kullanmak yasaktır. Bu çalışma, AB iç pazar ve rekabet hukuku ile spor arasındaki ilişkiyi, Avrupa Birliği Adalet Divanının (ABAD) 2023 ve sonrasındaki dört önemli kararı (*Royal Antwerp Football Club*, *FIFA*, *Superleague* ve *International Skating Union* kararları) çerçevesinde ele almaktadır. Çalışmanın araştırma sorusu “spor, bu kararlar ışığında günümüzde ne yönde şekillenmektedir?” olarak belirlenmiştir. Sonuç olarak, bu kararlar, sporun AB iç pazar ve rekabet hukuku ile kesişen yönleriyle, organizasyon, işleyiş ve düzenleniş açısından yeniden şekillenme zorunluluğuyla karşı karşıya kaldığını göstermektedir.

* Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Avrupa Birliği Hukuku Anabilim Dalı, eoseker@ankara.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1584-1219

** Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Avrupa Birliği Hukuku Anabilim Dalı, igocmen@ankara.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6076-1368, Makalenin Gönderim Tarihi: 01.02.2025, Kabul Tarihi: 26.03.2025

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği Adalet Divanı, İçtihat Hukuku, İç Pazar Hukuku, Rekabet Hukuku, Spor Hukuku

Abstract: Since its establishment, the European Union (EU) has primarily aimed to create an internal market and, as a complement to it, establish rules related to competition policy, with sports intersecting with these rules. Through the internal market, the EU seeks to ensure the free movement of goods, persons, services, and capital among its Member States. In this context, in the absence of common EU-wide rules, Member States can act in accordance with their own rules, provided they do not create unjustifiable barriers to trade. Competition law also plays a significant role in ensuring the smooth functioning of the internal market. In this context, under anti-trust rules, anti-competitive agreements and the abuse of a dominant position are prohibited. This study examines the relationship between the EU internal market, competition law, and sports through the lens of four significant rulings by the Court of Justice of the European Union (CJEU) from 2023 onwards (*Royal Antwerp Football Club*, *FIFA*, *Superleague*, and *International Skating Union* decisions). The research question of the study is “how is sports shaped today in light of these decisions?”. As a result, these decisions demonstrate that sports, in its intersections with the EU internal market and competition law, is faced with the necessity of reshaping its organization, functioning, and regulation.

Keywords: Court of Justice of the European Union, Case Law, Internal Market Law, Competition Law, Sports Law

GİRİŞ

AB, kurulduğu andan bugüne, aslen, bir iç pazar kurmak ve onun tamamlayıcısı olarak rekabet politikası ile ilgili kurallar getirmekte olup spor bu kurallar ile kesişebilmektedir. *Kısaca*, AB, en baştan bu yana,¹ üyesi devletler arasında bir iç pazar kurmak, dolayısıyla “... içinde malların, kişilerin, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımının sağlandığı, iç sınırların olmadığı bir alan” yaratmak istemektedir.² AB rekabet politikası ise, en baştan bu yana,³ rekabeti bozabilecek uygulamaları önlemeye çalışarak, işbu iç pazarda (yani iç sınırların olmadığı işbu alanda) adil rekabeti sağlamayı amaçlamaktadır.⁴ Spor ise, ekonomik bir etkinlik oluşturduğu müddetçe, AB iç pazar ve rekabet hukukunun kapsamı içinde kalıyor kabul edilerek, onlarla etkileşime girmektedir.

¹ Bkz. Avrupa Ekonomik Topluluğu Antlaşması md. 2 ve Lizbon Antlaşması ile değişik Avrupa Birliği Antlaşması md. 3(3).

² ABİHA md. 26.

³ Bkz. Avrupa Ekonomik Topluluğu Antlaşması md. 3(f), 85 vd.

⁴ Lizbon Antlaşması ile değişik Avrupa Birliği Antlaşması md. 3(3) ve ABİHA md. 101-109.

Biraz daha detaylı bakacak ve *iç pazar* ile başlayacak olursak iç pazar; malların, kişilerin, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımına yönelik engelleri ortadan kaldırmayı gerektirir.⁵ Bunun için pozitif bütünleşme olarak adlandırıldığı üzere AB, bir taraftan, yetkilendirildiği ölçüde, tüm üye devletlerde geçerli ortak kurallar bütünü oluşturarak bu engelleri ortadan kaldırabilir. Diğer taraftan, negatif bütünleşme olarak adlandırıldığı üzere üye devletler, AB çapında ortak kuralların yokluğunda, kendi kuralları ile hareket edebilir, ancak ticarete yönelik haklı gösterilemeyen engel oluşturmamalıdır. Negatif bütünleşme üç aşamalı bir inceleme içermektedir:⁶ (i) bir somut uyuşmazlık, herhangi bir serbest dolaşım hükmünün *uygulama alanı* içinde kalmakta mıdır; (ii) eğer kalıyorsa ihtilafli önlem, ilgili serbest dolaşım yönünden bir engel oluşturmakta mıdır, bu yönden vatandaşlık temelinde doğrudan ya da dolaylı ayrımcılık yapmakta mıdır veya serbestiyi kısıtlamakta mıdır; (iii) eğer bir engel varsa *haklı gösterilebilir* nitelik taşımakta mıdır, bu yönden bir meşru sebep temelinde orantılılık ilkesine uygun mudur? Bu şematik, *spor* söz konusu olduğunda da bu şekilde işletilmektedir.

Rekabet hukuku ile devam edilecek olursa, AB rekabet politikası, diğerlerinin yanı sıra, ana araçlarından birisi olarak anti-tröst kurallarını içermektedir. Anti-rekabet anlaşmaları yasağı olarak adlandırılabilen üzere, bir yandan “üye devletler arasındaki ticareti etkileyebilecek nitelikte olan ve amacı veya etkisi iç pazardaki rekabetin engellenmesi, kısıtlanması veya bozulması olan”, “teşebbüsler arası anlaşmalar, teşebbüs birliklerinin kararları ve uyumlu eylemler iç pazarla bağdaşmaz ve yasaktır”.⁷ Diğer yandan, hâkim durumun kötüye kullanılması yasağı olarak adlandırılabilen üzere, “bir veya birden fazla teşebbüsün, iç pazardaki veya iç pazarın önemli bir bölümündeki hâkim durumunu kötüye kullanması, üye devletler arasındaki ticareti etkilediği ölçüde, iç pazarla bağdaşmaz ve yasaktır”.⁸ Söz konusu iki yasak *spor* söz konusu olduğunda da birtakım sonuçlar doğurabilmektedir.

⁵ İlke Göçmen, Avrupa Birliği Maddi Hukuku: İç Pazar, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 71-75.

⁶ Bkz. Ibid, s. 92-113.

⁷ ABİHA md. 101.

⁸ ABİHA md. 102.

AB iç pazar ve rekabet hukuku ile spor arasındaki ilişki, zaman zaman Avrupa Birliği Adalet Divanının (ABAD) kararlarına konu olmaktadır. ABAD, 2023 yılına kadar, bu ilişkide, bazen sadece iç pazar hukuku veya sadece rekabet hukuku, bazen de –değişen oranlarda– her ikisi ile de ilgili birtakım kararlar almıştır. ABAD, 2023 yılından bugüne ise, üç tanesi 21 Aralık 2023 tarihinde ve birisi 4 Ekim 2024 tarihinde olmak üzere, AB iç pazar ve rekabet hukuku ile spor arasındaki ilişkiye dair dört önemli karar daha açıklamıştır. Bu kararlar; *Royal Antwerp Football Club*,⁹ *FIFA*,¹⁰ *Superleague*¹¹ ve *International Skating Union*¹² kararlarıdır.

Spor ile AB hukuku arasındaki ilişkinin önemi göz önünde tutularak, işbu çalışma, bu arka planda, şu araştırma sorusuna yanıt aramaktadır: AB iç pazar ve rekabet hukuku ile spor arasındaki ilişki, söz konusu bu dört karar, yani *Royal Antwerp Football Club*, *FIFA*, *Superleague* ve *International Skating Union* kararları ışığında günümüzde ne yönde şekillenmektedir?¹³ Bu soruyu yanıtlamak üzere, takip eden başlıklar altında önce iç pazar hukuku yönü, sonra rekabet hukuku yönü ağır basan kararlar, ABAD’ın 2023 yılı öncesinde ve sonrasında verdikleri şeklinde ikiye ayrılarak, incelenmekte ve değerlendirilmektedir.¹⁴

⁹ Case C-680/21 (Court of Justice) UL and SA Royal Antwerp Football Club v Union royale belge des sociétés de football association ASBL [2023] ECLI:EU:C:2023:1010.

¹⁰ Case C-650/22 (Court of Justice) Fédération internationale de football association (FIFA) v BZ [2024] ECLI:EU:C:2024:824.

¹¹ Case C-333/21 (Court of Justice) European Superleague Company, SL v Fédération internationale de football association (FIFA) and Union of European Football Associations (UEFA) [2023] ECLI:EU:C:2023:1011.

¹² Case C-124/21 P (Court of Justice) International Skating Union v European Commission [2023] ECLI:EU:C:2023:1012.

¹³ Bundan başka, spor, zaman zaman, AB hukukunun başka alanları ile de kesişebilmektedir. Örneğin Birlik vatandaşlarının serbest dolaşımı bağlamında bkz. Case C-22/18 (Court of Justice) TopFit e.V. and Daniele Biffi v Deutscher Leichtathletikverband e.V. [2019] ECLI:EU:C:2019:497, para 67. Devlet yardımları bağlamında bkz. Case C-362/19 P (Court of Justice) European Commission v Fútbol Club Barcelona [2021] ECLI:EU:C:2021:169. Haksız Şartlar Direktifi (93/13 sayılı Direktif) bağlamında bkz. Case C-365/23 (Opinion of Advocate General Rantos) SIA ‘A’ v C, D, E [2024] ECLI:EU:C:2024:865.

¹⁴ Belirtmek gerekir ki, bu çalışma kapsamında incelenen kararlardan çoğu, sadece iç pazar hukuku veya sadece rekabet hukuku ile ilgiliyken az sayıdaki karar, örneğin *Royal Antwerp Football Club* ile *Superleague* kararları gibi hem iç pazar hem

I. İÇ PAZAR HUKUKU YÖNÜ AĞIR BASAN KARARLAR

Bu başlık altında AB iç pazar hukuku ile spor arasındaki ilişki önce 2023 yılına kadarki kararlar,¹⁵ sonra 2023 yılından sonraki kararlar temelinde incelenecektir.

A. 2023 Yılıının Öncesindeki Kararlar

Bu başlık altında önce 2023 yılına kadarki kararlara yer verilecek, sonra da bir ara değerlendirme yapılacaktır.

1. Kararlar

ABAD, 2023 yılının öncesinde iç pazar hukuku ile spor arasındaki ilişkiyi konu edinen kararlar almıştır. Bunlar arasından beş tanesi, bu ilişkiyi açıklığa kavuşturmakta önemi nedeniyle ve bu ölçüde, kronolojik olarak kısaca incelenecektir: (i) *Walrave and Koch* kararı (1974),¹⁶ (ii) *Bosman* kararı (1995),¹⁷ (iii) *Deliège and Pacquée* kararı (2000),¹⁸ (iv) *Olympique Lyonnais* kararı (2010),¹⁹ (v) *Football Association Premier League and Others* kararı (2011).²⁰

de rekabet hukuku ile ilgili tespitler içerebilmektedir. Bununla birlikte, bu tür kararlar, işler bir çerçeve oturtabilmek adına, işbu çalışmada ağır bastığı düşünülen yönü öne çıkarılarak ele alınmıştır.

¹⁵ AB iç pazar hukuku ile spor arasındaki ilişki yönünden ayrıca bkz. Katarina Pijetlovic, *EU Sports Law and Breakaway Leagues in Football*, T.M.C. Asser Press, The Hague, 2015, s. 99-148.

¹⁶ Case 36/74 (Court of Justice) B.N.O. Walrave and L.J.N. Koch v Association Union cycliste internationale, Koninklijke Nederlandsche Wielren Unie and Federación Española Ciclismo [1974] ECR 1405.

¹⁷ Case C-415/93 (Court of Justice) Union royale belge des sociétés de football association ASBL v Jean-Marc Bosman, Royal club liégeois SA v Jean-Marc Bosman and others and Union des associations européennes de football (UEFA) v Jean-Marc Bosman [1995] ECR I-4921.

¹⁸ Joined cases C-51/96 and C-191/97 (Court of Justice) Christelle Deliège v Ligue francophone de judo et disciplines associées ASBL, Ligue belge de judo ASBL, Union européenne de judo (C-51/96) and François Pacquée (C-191/97). [2000] ECR I-2549.

¹⁹ Case C-325/08 (Court of Justice) Olympique Lyonnais SASP v Olivier Bernard and Newcastle UFC [2010] ECR I-2177.

²⁰ Joined cases C-403/08 and C-429/08 (Court of Justice) Football Association Premier League Ltd and Others v QC Leisure and Others (C-403/08) and Karen Murphy v Media Protection Services Ltd (C-429/08) [2011] ECLI:EU:C: 2011:631.

Walrave and Koch kararı (1974), iç pazar hukuku ile spor arasındaki ilişkiye dair kararlardan ilkidir.²¹ Burada, Uluslararası Bisiklet Birliği, orta uzunluktaki Dünya Şampiyonası bakımından, “tavşan atlet, bisikletçi ile aynı vatandaşlığa sahip olmalıdır” kuralını getirmiştir.²² İki Hollanda vatan-dışı, bu tür şampiyonalarda genellikle tavşan atlet olarak yer almakta olup vatandaşlık temelinde ayrımcılık oluşturduğu gerekçesiyle ilgili kurala karşı ulusal mahkeme önünde dava açmıştır.²³ Ulusal mahkeme, ön karar prosedürü aracılığıyla konuyu ABAD önüne taşımıştır.

ABAD, *Walrave and Koch* kararı ile spor söz konusu olduğunda AB iç pazar hukukunun *uygulama alanını* netleştirmiştir. Birincisi, AB iç pazar hukukunun *konu bakımından kapsamı yönünden*, “spor yalnızca ekonomik etkinlik oluşturduğu müddetçe” AB iç pazar hukukuna tabi tutulmuştur.²⁴ Dolayısıyla, iç pazar hukuku, “salt sportif mülahazayla ilgili bir mesele olan ve ekonomik etkinlik ile hiçbir ilgisi olmayan”, örneğin milli takımların oluşumu gibi, kurallara uygulanmaz.²⁵ Somut uyuşmazlıktaki durumu belirlemek ise ulusal mahkemeye düşmektedir.²⁶ İkincisi, AB iç pazar hukukunun *muhatapları yönünden*, AB iç pazarı altındaki kişilerin ve hizmetlerin serbest dolaşımı çerçevesinde vatandaşlık temelinde ayrımcılık yasağı, “yalnızca kamu otoritelerinin eylemlerine uygulanmaz, fakat ücretli istihdamı ve hizmet sağlamayı toplu bir biçimde düzenlemeyi amaçlayan her türlü diğer nitelikteki kuralları da içine alır”.²⁷ O halde, kişilerin ve hizmetlerin serbest dolaşımı, Uluslararası Bisiklet Birliği gibi bir alanı toplu biçimde düzenlemeye yetkili kuruluşları muhatap alır.²⁸

Bosman kararı (1995), iç pazar hukuku ile spor arasındaki ilişkiye dair kararlardan ikincisidir.²⁹ Burada, futbol federasyonunun ihtilaflı

²¹ Walrave and Koch, dn. 16. Bu kararla ilgili olarak ayrıca bkz. Richard Parrish, “Case C-36/74 Walrave and Koch [1974] ECR 1405”, Jack Anderson, ed, Leading Cases in Sports Law, T.M.C. Asser Press, The Hague, 2013, s. 45–64.

²² Walrave and Koch, dn. 16, para 2.

²³ Ibid, para 3.

²⁴ Ibid, para 4.

²⁵ Ibid, para 8. Ayrıca bkz. Case 13/76 (Court of Justice) Gaetano Donà v Mario Mantero [1976] ECR 1333, para 14.

²⁶ Walrave and Koch, dn. 16, para 10.

²⁷ Ibid, para 17.

²⁸ Ibid, para 25.

²⁹ Bosman, dn. 17.

iki farklı kuralı söz konusudur. *Transfer kuralları* ile ilgili olarak, bir futbolcu, bir kulüple olan sözleşmesi sona erdiğinde ve kulübün önerdiği yeni sözleşmeyi kabul etmediğinde “zorunlu” transfer listesine konmaktadır ve yeni kulübü mevcut kulübüne -oyuncunun yaşı ve yıllık geliri çerçevesinde hesaplanan- bir “yetiştirme” bedeli ödemediğinde transfer tamamlanabilmektedir.³⁰ *Vatandaşlık klozları* ile ilgili olarak, ana hatlarıyla, bir devletteki kulüpler o devletin vatandaşı olmayan / yabancı futbolculardan yalnızca belirli bir sayı kadarını takıma alabilmekte veya sahaya sürebilmektedir.³¹ Somut uyuşmazlıkta Bay Bosman, Belçikalı profesyonel futbolcu olup söz konusu kurallardan olumsuz etkilendiği için ulusal mahkeme önüne gitmiştir.³² Ulusal mahkeme de, ön karar prosedürü aracılığıyla konuyu ABAD önüne taşımıştır.

ABAD, *Bosman* kararında somut uyuşmazlığı işçilerin serbest dolaşımının uygulama alanı içinde gördükten sonra,³³ ihtilaflı transfer kuralları ve vatandaşlık klozları ile iç pazar hukuku arasındaki ilişkiyi netleştirmiştir.³⁴ Birincisi, *ihtilaflı transfer kuralları* yönünden, bunlar, bir başka üye devlette etkinlik yürütmek isteyen bir futbolcunun bir kulüple sözleşmesi sona erse bile o kulüpten ayrılmasını önleyerek veya bundan caydırarak işçilerin serbest dolaşımına yönelik bir engel oluşturmaktadır.³⁵ Bu kurallar, meşru birer sebep olarak kulüpler arasındaki dengeyi muhafaza etmeye ve genç oyuncuların işe alımını ve eğitimini teşvik etmeye dayanıyorsa bile orantılılık ilkesi ile uyumsuzdur.³⁶ Dolayısıyla, işçilerin serbest dolaşımı, bu transfer kurallarının uygulanmasının önüne geçer.³⁷ İkincisi, *vatandaşlık klozları* yönünden,

³⁰ Ibid, para 8.

³¹ Ibid, para 25.

³² Ibid, paras 28-43.

³³ Bkz. Ibid, paras 69-87.

³⁴ Bosman kararı sonrasındaki gelişmeleri inceleyen bir çalışma için bkz. Stefaan Van Den Bogaert, “From Bosman to Bernard C-415/93; [1995] ECR I-4921 to C-325/08; [2010] ECR I-2177”, Jack Anderson, ed, *Leading Cases in Sports Law*, T.M.C. Asser Press, The Hague, 2013, s. 98-105.

³⁵ Bosman, dn. 17, para 104.

³⁶ Bkz. Ibid, paras 105-114.

³⁷ Ibid, para 114. Ayrıca bkz. Case C-176/96 (Court of Justice) Jyri Lehtonen and Castors Canada Dry Namur-Braine ASBL v Fédération royale belge des sociétés de basket-ball ASBL (FRBSB) [2000] ECR I-2681, paras 10, 49, 53, 59.

bunlar, vatandaşlık temelinde ayrımcılık yasağına aykırı olup³⁸ herhangi bir sebeple haklı gösterilemediği için³⁹ işçilerin serbest dolaşımı bu vatandaşlık klotlarının uygulanmasının da önüne geçer.⁴⁰

Deliège and Pacquée kararı (2000), iç pazar hukuku ile spor arasındaki ilişkiye dair kararlardan üçüncüsüdür.⁴¹ Burada, Belçika Judo Federasyonu, diğerlerinin yanı sıra, uluslararası turnuvalara katılacak atletleri seçmekten sorumludur.⁴² Bayan Deliège, en son, 10-11 Şubat 1996 Paris Kategori A Uluslararası Turnuvasına kendi yerine kendisine göre kendisinden daha az iyi sonuçlar elde etmiş olan iki farklı atlet seçildiğinde, bu karara karşı ulusal mahkeme önünde dava açmıştır.⁴³ Ulusal mahkeme de, ön karar prosedürü aracılığıyla konuyu ABAD önüne taşımıştır.

ABAD, *Deliège and Pacquée* kararında somut uyuşmazlığı hizmetlerin serbest dolaşımının uygulama alanı içinde gördükten sonra,⁴⁴ uluslararası turnuvalara katılacak atlet seçimine yönelik kurallar ile iç pazar hukuku arasındaki ilişkiyi netleştirmiştir. ABAD'a göre bu kurallar, *Bosman* davasından farklı olarak, vatandaşlık klotu içermektedir ve atletlerin istihdam pazarına erişiminin koşullarını belirlememektedir.⁴⁵ Uluslararası yüksek-düzey spor etkinliklerinin yürütülmesi, otomatik olarak, belirli seçim kurallarını veya kriterlerini içermektedir.⁴⁶ Dolayısıyla, bu tür kurallar, kendiliğinden, hizmetlerin serbest dolaşımı üstünde bir kısıtlama oluşturur şeklinde nitelendirilemez.⁴⁷ Bu yönden, turnuva organizatörleri, spor federasyonları veya profesyonel atlet birlikleri gibi organlar, doğal olarak, uygun kuralları benimseyebilir ve bu kurallara göre seçim yapabilir.⁴⁸ Sonuç olarak, ihtilaflı kurallar, "bu tür bir yarışmanın organizasyonunda içkin bir ih-

³⁸ Bkz. *Bosman*, dn. 17, paras 116-120.

³⁹ Bkz. *Ibid*, paras 121-137.

⁴⁰ *Ibid*, para 137.

⁴¹ *Deliège and Pacquée*, dn. 18.

⁴² *Ibid*, para 3.

⁴³ *Ibid*, para 9.

⁴⁴ Bkz. *Ibid*, paras 41-59.

⁴⁵ *Ibid*, para 61.

⁴⁶ *Ibid*, para 64.

⁴⁷ *Ibid*.

⁴⁸ *Ibid*, para 67.

tiyaçtan kaynaklandığı müddetçe”, kendiliğinden, hizmetlerin serbest dolaşımı üstünde bir kısıtlama oluşturmaz.⁴⁹

Olympique Lyonnais kararı (2010), iç pazar hukuku ile spor arasındaki ilişkiye dair kararlardan dördüncüsüdür.⁵⁰ Burada, Fransa, futbolcuların istihdamına ilişkin toplu sözleşme niteliğini haiz bir Şart aracılığıyla, diğerlerinin yanı sıra, 16-22 yaş arası oyuncuların bir profesyonel kulüpte belirli süreli sözleşme ile stajyer olarak istihdamını düzenlemektedir.⁵¹ Buna göre böyle bir oyuncu, staj döneminin sonunda staj yaptığı kulüple değil de başka bir üye devletteki bir kulüple profesyonel sözleşme imzalarsa kendisine karşı tazminata hükmedilebilmektedir.⁵² Bay Bernard, 1997 yılından itibaren 3 sene boyunca *Olympique Lyonnais* ile stajyer olarak sözleşme yaptıktan sonra, aynı kulübün 1 Temmuz 2020’den itibaren 1 yıllık profesyonel sözleşme teklifini geri çevirerek, Newcastle United ile profesyonel sözleşme imzalamıştır.⁵³ Bunun üzerine, *Olympique Lyonnais*, Bay Bernard’a ve Newcastle United’a karşı tazminat talebiyle ulusal mahkeme önünde dava açmıştır.⁵⁴ Ulusal mahkeme de, ön karar prosedürü aracılığıyla konuyu ABAD önüne taşımıştır.

ABAD, *Olympique Lyonnais* kararında somut uyuşmazlığı işçilerin serbest dolaşımının uygulama alanı içinde gördükten sonra,⁵⁵ ihtilaflı tazminat ihtimali ile iç pazar hukuku arasındaki ilişkiyi netleştirmiştir. ABAD’a göre bu kurallar, “ilgili oyuncuyu serbest dolaşım hakkını kullanmaktan caydırabileceği” ve “bu hakkın kullanımını daha az çekici kılacağı” için işçilerin serbest dolaşımı üstünde bir kısıtlama oluşturur.⁵⁶ Bu kurallar, bir meşru sebep olarak genç oyuncuların işe alımını ve eğitimini teşvik etmeye dayanıyor olabilir, ancak orantılılık ilkesi ile de uyumlu olmalıdır.⁵⁷ Somut uyuşmazlıktaki sistem ise, staj için tazminat şeklinde değil ilgili oyuncunun sözleşme yükümlülüğü-

⁴⁹ Ibid, para 69.

⁵⁰ *Olympique Lyonnais*, dn. 19.

⁵¹ Ibid, para 3.

⁵² Bkz. Ibid, para 17.

⁵³ Ibid, paras 7-9.

⁵⁴ Ibid, para 10 vd.

⁵⁵ Ibid, paras 27-32.

⁵⁶ Ibid, paras 35-37.

⁵⁷ Ibid, paras 39-40.

nü ihlaline karşılık olan, ilgili kulübün yaptığı gerçek staj masraflarıyla alakalı bulunmayan ve kriterleri de belirli olmayan bir tazminat şeklinde kurgulandığı için gerekli olanın ötesine geçmektedir.⁵⁸ Sonuç olarak, işçilerin serbest dolaşımı, ihtilaflı kurallarının uygulanmasının önüne geçer.⁵⁹

Football Association Premier League and Others kararı (2011), iç pazar hukuku ile spor arasındaki ilişkiye dair kararlardan beşincisidir.⁶⁰ Burada, Premier Lig Futbol Birliği (FAPL), diğerlerinin yanı sıra, premier lig maçlarının çekimlerini ve televizyon yayın haklarını organize etmektedir.⁶¹ FAPL, canlı iletim için yayın hakkı lisansını 3 yıllık bir dönem için, ihale usulüyle ve genellikle ülkesel bazda münhasırlık taşıyacak şekilde vermektedir.⁶² Bu arka planda, lisans sözleşmeleri uyarınca bir yayıncı, lisansa sahip olduğu ülke dışında kullanılmak üzere yayının şifresinin çözülmesine olanak tanıyan bir kod çözme cihazı (“yabancı kod çözme cihazı”) satamamaktadır.⁶³ Birleşik Krallık’taki bazı restoranlar ve barlar ise, bir başka üye devletteki bir satıcıdan kod çözme cihazı (ve kartı) satın almakta, böylece Birleşik Krallık’taki lisans sahibi şirketin abonelik ücretinden düşük bir ücretle maç yayınlarına erişebilmektedir.⁶⁴ FAPL buna karşı ulusal mahkeme önüne gittiğinde konu ön karar prosedürü aracılığıyla ABAD önüne taşınmıştır.

ABAD, yabancı kod çözme cihazlarının bir ülkeye ithali, o ülkede satılması ve kullanılması yasağı⁶⁵ ile iç pazar hukuku arasındaki ilişkiyi netleştirmiştir. İhtilaflı ulusal önlem, öncelikle, hizmetlerin serbest dolaşımı üstünde bir kısıtlama oluşturur, çünkü ilgili kişilerin ilgili hizmetlere erişim sağlamasının önüne geçme etkisine sahiptir.⁶⁶ Bu önlem, bir meşru sebep olarak fikri mülkiyet haklarını korumaya dayanıyor olabilir, ancak orantılılık ilkesi ile de uyumlu olmalıdır.⁶⁷ Öncelikle, serbest dolaşım ilkesi karşısında yalnızca fikri mülkiyet haklarının

⁵⁸ Ibid, paras 46–48.

⁵⁹ Ibid, para 49.

⁶⁰ *Football Association Premier League and Others*, dn. 20.

⁶¹ Ibid, paras 30–31.

⁶² Ibid, paras 32–34.

⁶³ Ibid, para 35.

⁶⁴ Ibid, para 42.

⁶⁵ Bkz. Ibid, para 86.

⁶⁶ Ibid, paras 87, 89.

⁶⁷ Ibid, paras 94, 99, 102, 104–105.

spesifik konusu koruma bulabilir.⁶⁸ Bu spesifik konu, ücret karşılığı lisans vermek aracılığıyla, hak sahiplerinin korunan konuyu kullanıma sunmaktan veya pazarlamaktan ticari olarak yararlanma hakkı ile ilgilidir.⁶⁹ Somut uyuşmazlıkta, yayıncılar esasen ülkesel münhasırlık elde etmek için prim ödemekte olup bu da, bölünmüş ulusal pazarlar arasında yapay fiyat farklılıklarına yol açmaktadır ve kurucu antlaşmanın temel amacı olan iç pazarın tamamlanması ile bağdaşmamaktadır.⁷⁰ Bu koşullar altında ilgili prim, ilgili hak sahibine sağlamanın gerekli olduğu uygun ücretin ötesine geçmektedir.⁷¹ Sonuç olarak, hizmetlerin serbest dolaşımı, ihtilaflı ulusal önlemin önüne geçer.⁷²

2. Ara Değerlendirme

Toparlayacak olursak, negatif bütünleşmenin üç aşamalı incelemesi kapsamında, şu üç tespit yapılabilir. Birincisi, ilk kez *Walrave and Koch* kararı (1974) ile ifade edildiği üzere,⁷³ *ilkesel olarak*, spor ekonomik etkinlik oluşturduğu müddetçe ve kamu otoritelerinin yanı sıra bir alanı toplu biçimde düzenlemeye yetkili kuruluşların eylemleri itibarıyla AB iç pazar hukukunun *uygulama alanı içinde* kalır.⁷⁴ *Uygulamada*, örneğin Uluslararası Bisiklet Birliği'nin⁷⁵ veya ulusal, bölgesel (örneğin UEFA / Avrupa Futbol Federasyonları Birliği) veya küresel (örneğin FIFA/Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği) spor birliklerinin⁷⁶ eylemlerinin AB iç pazar hukukuna tabi tutulduğu artık *netken* sporun ne zaman ekonomik etkinlik oluşturduğu, ne zaman oluşturma-

⁶⁸ Ibid, para 106.

⁶⁹ Ibid, para 107.

⁷⁰ Ibid, para 115.

⁷¹ Ibid.

⁷² Ibid, paras 117, 125. Diğer yandan, kararın yayıncılık ile ilgili olası sonuçlarını tahmin etmek kolay gözükmemektedir. Bkz. Dimitris Riziotis, "The Application of Exhaustion on Services Revisited", *Zeitschrift für Wettbewerbsrecht*, Cilt: 11, Sayı: 1, 2013, s. 82. Olası sonuçlar ile ilgili olarak ayrıca bkz. Johan Lindholm & Anastasios Kaburakis, "Cases C-403/08 and C-429/08 FA Premier League Ltd and Others v QC Leisure and Others; and Karen Murphy v Media Protection Services Ltd, 4 Oct 2011.", Jack Anderson, ed, *Leading Cases in Sports Law*, T.M.C. Asser Press, The Hague, 2013, s. 281-284.

⁷³ Bu yönde ayrıca bkz. Parrish, dn. 21, s. 63.

⁷⁴ *Walrave and Koch*, dn. 16, paras 4, 8, 17.

⁷⁵ Ibid, para 25.

⁷⁶ *Bosman*, dn. 17, para 87.

dığı *tartışmalı* bir hal alabilmektedir.⁷⁷ Eldeki örneklerle bakılırsa milli takımların oluşumu salt sportif mülahazayla ilgili bir mesele olarak görülmüşken⁷⁸ futboldaki transfer kuralları ve vatandaşlık klostları,⁷⁹ atletlerin uluslararası turnuvalara katılımı,⁸⁰ futboldaki staj / tazminat kuralları⁸¹ ve futboldaki yayın hakları⁸² sporun ekonomik etkinlik oluşturduğu, dolayısıyla AB iç pazar hukukuna tabi tutulduğu alanlar olarak görülmüştür.

İkincisi, spor AB iç pazar hukukunun uygulama alanı içinde kaldığında, bu kez de ihtilaflı önlemin serbest dolaşıma yönelik bir *engel* oluşturup oluşturmadığı kontrol edilmektedir. İlk kez *Bosman* kararı (1995) ile açıkça ifade edildiği üzere,⁸³ *ilkesel olarak*, ihtilaflı önlemler, vatandaşlık temelinde ayrımcılık oluşturduğunda⁸⁴ veya serbestiyi kısıtladığında⁸⁵ kural olarak AB iç pazar hukukuna aykırılık taşır. *Uygulamada* ise, futboldaki vatandaşlık klostları ile ilgili ihtilaflı önlem vatandaşlık temelinde ayrımcılık yasağına⁸⁶ ve futboldaki transfer kuralları,⁸⁷ futboldaki staj / tazminat kuralları⁸⁸ ve futboldaki yayın hakları⁸⁹ ile ilgili ihtilaflı önlemler ise serbestiyi kısıtlama yasağına aykırı olarak görülmüştür. Öte taraftan, ilk ve son kez *Deliège and Pacquéé* kararında (2000), atletlerin uluslararası turnuvalara katılımı ile ilgili ihtilaflı önlem serbest dolaşıma yönelik bir engel oluşturmuyor olarak kabul edilmiştir.⁹⁰ Bununla birlikte, *Deliège and Pacquéé* kararı, vardığı

⁷⁷ Bu yönde ayrıca bkz. Ian Blackshaw, "How Special is Sport under EU Law in the Light of the Court of Justice of the European Union's Recent Decision in the Olivier Bernard Case", *Business Law International*, Cilt: 12, Sayı: 2, 2011, s. 236; Parrish, dn. 21, s. 58-60.

⁷⁸ Walrave and Koch, dn. 16, para 8. Ayrıca bkz. Donà, dn. 25, para 14.

⁷⁹ Bkz. *Bosman*, dn. 17, paras 69-87.

⁸⁰ Bkz. *Deliège and Pacquéé*, dn. 18, paras 41-59.

⁸¹ *Olympique Lyonnais*, dn. 19, paras 27-32.

⁸² Bkz. *Football Association Premier League and Others*, dn. 20, paras 86-125.

⁸³ Bu yönden, örneğin van den Bogaert'e göre "Bosman kararının Avrupa spor hukukunun doğuşunu oluşturduğu rahatlıkla söylenebilir". Van Den Bogaert, dn. 34, s. 93.

⁸⁴ Bkz. *Bosman*, dn. 17, paras 116-120.

⁸⁵ *Ibid*, para 104.

⁸⁶ Bkz. *Ibid*, paras 116-120.

⁸⁷ *Ibid*, para 104.

⁸⁸ *Olympique Lyonnais*, dn. 19, paras 35-37.

⁸⁹ *Football Association Premier League and Others*, dn. 20, paras 87, 89.

⁹⁰ *Deliège and Pacquéé*, dn. 18, para 69.

bu sonuç nedeniyle eleştiriye açık olup⁹¹ tekrarı da gelmemiş, hatta aşağıda görüleceği üzere sonrasında bu karardan dönülmüştür.

Üçüncüsü, ihtilaflı önlem serbest dolaşıma yönelik bir engel oluşturduğunda, bu kez de onun *haklı gösterilebilir* olup olmadığı kontrol edilmektedir. İlk kez *Bosman* kararı (1995) ile açıkça ifade edildiği üzere, *ilkesel olarak*, ihtilaflı önlemler, bir meşru sebep temelinde (ki vatandaşlık temelinde doğrudan ayrımcılık yapanlar yalnızca kurucu antlaşmadaki meşru sebepler temelinde)⁹² ve orantılılık ilkesine uygun olmak kaydıyla haklı gösterilebilir.⁹³ *Uygulamada*, kulüpler arasındaki dengeyi muhafaza etmek,⁹⁴ genç oyuncuların işe alımını ve eğitimini teşvik etmek⁹⁵ ve fikri mülkiyet haklarını korumak⁹⁶ meşru sebep kabul edilmiştir. Ayrıca, ABAD, orantılılık ilkesi denetimini bizzat kendisi gerçekleştirmiştir.⁹⁷ Örneğin, vatandaşlık klotları ile ilgili ihtilaflı önlem, herhangi bir meşru sebeple haklı gösterilemediği için AB iç pazar hukukuna aykırı bulunmuşken⁹⁸ futboldaki transfer kuralları,⁹⁹ futboldaki staj / tazminat kuralları¹⁰⁰ ve futboldaki yayın hakları¹⁰¹ ile ilgili ihtilaflı önlemler orantılılık ilkesi ile uyumsuz olduğu için AB iç pazar hukukuna aykırı bulunmuştur.

O halde, spor, ekonomik etkinlik oluşturduğu müddetçe AB iç pazar hukukunun çizdiği bu sınırlar dikkate alınarak yürütülmelidir. 2023 yılı ve devamındaki kararlar, içtihat hukuku bakımından, işte bu arka planda alınmış olup takip eden başlık altında incelenecektir.

⁹¹ Örneğin van den Bogaert'e göre önce engeli tespit edip sonra haklı göstermeye geçmek daha uygun bir yaklaşım olurdu. Stefaan Van Den Bogaert, "The Court of Justice on the Tatami: Ippon, Waza-Ari or Koka?", *European Law Review*, Cilt: 25, Sayı: 5, 2000, s. 563.

⁹² *Bosman* kararı bu yönde birtakım soru işaretleri doğurmuşsa bile tekrarı gelmemiştir. *Bosman*, dn. 17, paras 121-137. Bkz. Parrish, dn. 21, s. 60-61. Krş.

⁹³ Krş. *Bosman*, dn. 17, paras 105-114.

⁹⁴ *Ibid*, para 106.

⁹⁵ *Ibid*. *Olympique Lyonnais*, dn. 19, para 39.

⁹⁶ *Football Association Premier League and Others*, dn. 20, paras 94, 99, 102, 104-105.

⁹⁷ Örneğin, *Football Association Premier League and Others* kararı özelinde bu noktanın üstünde duran bir tespit için bkz. Lindholm & Kaburakis, dn. 72, s. 284.

⁹⁸ *Bosman*, dn. 17, paras 121-137.

⁹⁹ *Ibid*, paras 105-114.

¹⁰⁰ *Olympique Lyonnais*, dn. 19, paras 48-49.

¹⁰¹ *Football Association Premier League and Others*, dn. 20, paras 115, 117, 125.

B. 2023 Yılıının Sonrasındaki Kararlar

Bu başlık altında önce *Royal Antwerp Football Club* ve FIFA kararlarına yer verilecek, sonra da bir değerlendirme yapılacaktır.

1. *Royal Antwerp Football Club* Kararı

Royal Antwerp Football Club davasında önce vakalar ortaya konacak, sonra ABAD'ın kararı incelenecektir.¹⁰²

Royal Antwerp Football Club davasının vakaları şöyle belirtilebilir.¹⁰³ UEFA'nın kurallarına göre, 2008/2009 sezonundan bu yana, kendi müsabakalarından birinde kayıtlı olan kulüpler maksimum 25 oyunculuk bir listede minimum 8 içeride yetişen oyuncuya (*Homegrown Player* (HGP)) yer vermelidir ve bunlardan en az 4'ü o kulüp tarafından yetiştirilmiş olmalıdır. UEFA'nın tanımına göre HGP, vatandaşlığına bakılmaksızın, 15 ile 21 yaşları arasında en az üç sene boyunca kendi kulüpleri veya aynı ulusal futbol federasyonundaki başka bir kulüp tarafından yetiştirilmiş oyuncudur. Belçika Futbol Federasyonu'nun kurallarına göre 1A ve 1B liglerindeki futbol kulüpleri, maksimum 25 oyunculuk bir listede minimum 8 Belçika kulüpleri tarafından yetiştirilmiş (yani yirmi üçüncü doğum gününden önce en az üç sezonu bir Belçika kulübünde geçirmiş) oyuncuya yer vermelidir ve bunlardan en az 3'ü yirmi birinci doğum gününden önce en az üç sezonu bir Belçika kulübünde geçirmiş olmalıdır. Dahası, maç listeleri, bu 25 oyunculuk listeye dayanmalıdır ve minimum 6 Belçika kulüpleri tarafından yetiştirilmiş oyuncuya, bunlardan en az ikisi yirmi birinci doğum gününden önce en az üç sezonu bir Belçika kulübünde geçirmiş olmak kaydıyla, yer vermelidir. Gerek UEFA gerek Belçika Futbol Federasyonu kuralları çerçevesinde ilgili türdeki bir oyuncunun yerine, söz konusu listeler bakımından, bu koşulları taşımayan bir başka oyuncu

¹⁰² Bu karar ile ilgili bir inceleme için bkz. İlke Göçmen, Avrupa Birliği Hukuku Karşısında Futboldaki İçeride Yetişen Oyuncu (Home-Grown Players) Kuralı: Adalet Divanının *Royal Antwerp Football Club* (C-680/21) Kararı (2024).

¹⁰³ Case C-680/21 (Opinion of Advocate General Szpunar) UL and SA *Royal Antwerp Football Club v Union royale belge des sociétés de football association ASBL* [2023] ECLI:EU:C:2023:188, paras 1–21, 38–40. Bu çerçevede HGP kuralına ilişkin karar öncesindeki bir inceleme için bkz. Paul Downward et al, "An Assessment of the Compatibility of UEFA's Home Grown Player Rule with Article 45 TFEU", *European Law Review*, Cilt: 39, Sayı: 4, 2014, s. 493–510.

koyulamamaktadır. Belçika vatandaşı olan ve Belçika’da futbolcu olan UL, HGP ile ilgili kuralların AB iç pazar hukukuna aykırılık taşıdığı iddiasıyla ulusal mahkeme önünde dava açmıştır. Ulusal mahkeme de ön karar prosedürü aracılığıyla konuyu ABAD önüne taşımıştır.

ABAD, önce, spor ile ilgili kurucu antlaşma maddesi (ABIHA md. 165) ve AB hukukunun spora uygulanabilirliği ile ilgili birtakım ön gözlemlerde bulunmuştur. Birincisi, ABAD, ABIHA md. 165 ile ilgili pek çok farklı görüş ileri sürülmüş olduğu için¹⁰⁴ konuya açıklık getirmek istemiştir. ABIHA md. 165, (i) ABIHA md. 6(e) ile birlikte ele alındığında, diğer alanların yanı sıra spor alanında -bir “politika” değil bir “eylem” gütmek üzere- AB’ye destekleyici bir yetki vermektedir, (ii) “genel uygulama alanı olan başkalarıyla kesişen bir hüküm” olarak tasarlanmamıştır ve (iii) “AB birincil hukukunun diğer hükümlerinden tümü veya bazıları karşısında spora muafiyet getiren veya bu hükümlerin uygulanması bağlamında spora özel muamele gerektiren özel bir kural olarak nitelendirilemez”.¹⁰⁵ Buna karşın, spor etkinliğinin “kayda değer sosyal ve eğitimsel önem taşıdığı” gerçeği AB iç pazar hukuku bağlamında ayrıca dikkate alınabilir.¹⁰⁶ İkincisi, yerleşik içtihat hukuku uyarınca spor “ekonomik etkinlik oluşturduğu müddetçe” AB hukukuna tabidir.¹⁰⁷ Bu yönden, UEFA’nın ve Belçika Futbol Federasyonunun HGP kuralı, sporun ekonomik etkinlik boyutuna temas ettiği için AB iç pazar hukuku ışığında ele alınabilir.¹⁰⁸

ABAD, sonra, UEFA’nın ve Belçika Futbol Federasyonunun HGP kuralının işçilerin serbest dolaşımı ile uyumlu olup olmadığı üstünde durmuştur. Birincisi, HGP kuralı, “bir başka üye devletten gelen oyuncuların zararına dolaylı ayrımcılığa yol açmaya elverişli” olduğu için ilk bakışta işçilerin serbest dolaşımını ihlal ediyor gözükmektedir.¹⁰⁹ İkincisi, HGP kuralı, bir meşru sebep olarak genç oyuncuların işe alımını ve eğitimini teşvik etmeye dayanıyor olabilir, ancak orantılılık ilkesi ile de uyumlu olmalıdır.¹¹⁰ ABAD, HGP kuralının orantılılık

¹⁰⁴ Royal Antwerp Football Club, dn. 9, para 63.

¹⁰⁵ Ibid, paras 67-69.

¹⁰⁶ Ibid, paras 70-74.

¹⁰⁷ Ibid, para 53.

¹⁰⁸ Ibid, paras 52-62.

¹⁰⁹ Ibid, paras 139-140.

¹¹⁰ Ibid, paras 141, 144.

ilkesi ile uyumlu olup olmadığı kararını ise ulusal mahkemeye bırakmıştır.¹¹¹ Oysaki HS Szpunar ise, işçilerin serbest dolaşımı gerek UEFA gerek Belçika Futbol Federasyonu tarafından benimsenen HGP kuralının, bu tür oyuncuların ilgili ulusal futbol federasyonundaki başka bir kulüpte de yetişebileceğini öngördüğü ölçüde, önüne geçer sonucuna varmıştır.¹¹²

2. FIFA Kararı

FIFA davasında önce vakalar ortaya konacak, sonra ABAD'ın kararı incelenecektir.

FIFA davasının hukuki arka planı şöyle belirtilebilir.¹¹³ 22 Mart 2014 tarihli FIFA Futbolcuların Statüleri ve Transferleri Talimatı üç yönden tartışmalı olmuştur.¹¹⁴ Öncelikle, bu talimata göre, bir futbolcu ile bir kulüp arasındaki bir sözleşme haklı sebep olmaksızın feshedilirse haksız taraf tazminat ödemelidir. Bu arka planda, birincisi, bir futbolcu bir iş sözleşmesini haklı sebep olmaksızın feshettiye, bu feshi takiben onu işe alan yeni kulübü, listelenen çeşitli kriterler temelinde belirlenecek olan tazminat bakımından, o oyuncu ile birlikte eski kulüp karşısında müştereken ve müteselsilen sorumludur. İkincisi, bir futbolcunun istihdamı feshedilen sözleşme kapsamındaki koruma dönemi içinde gerçekleşirse, yeni kulüp, o futbolcunun sözleşmeyi ihlal etmesini teşvik etmediğini göstermediği takdirde, belirli bir süre boyunca yeni futbolcuları kaydetme yasağı gibi birtakım sportif yaptırımlara tabi tutulur. Üçüncüsü, sözleşmenin ihlal edilip edilmediği ile ilgili bir uyuşmazlığın varlığı halinde, eski kulübün üyesi olduğu ulusal futbol birliği, ilgili futbolcunun yeni kulübüne kaydolmasını sağlayacak uluslararası transfer sertifikasını verememektedir, ki bunun sonucunda o futbolcu yeni kulübü ile futbol maçlarına çıkamamaktadır.

FIFA davasının vakaları şöyle belirtilebilir.¹¹⁵ BZ, 20 Ağustos 2013 tarihinde Lokomotiv Moscow (Rusya) takımı ile dört yıllık bir sözleşme imzalamıştır. Lokomotiv Moscow, 22 Ağustos 2014 tarihinde

¹¹¹ Ibid, paras 149-150.

¹¹² Royal Antwerp Football Club (Opinion of AG), dn. 103, para 83.

¹¹³ FIFA, dn. 10, paras 6-20.

¹¹⁴ Bkz. Ibid, para 74.

¹¹⁵ Ibid, paras 21-45.

BZ'nin davranışları ile bağlantılı nedenlerle bu sözleşmeyi feshetmiştir ve 15 Eylül 2014 tarihinde, haklı sebep olmaksızın sözleşme feshi ile ilgili düzenleme temelinde, FIFA'nın Uyuşmazlık Çözümü Dairesine başvurarak BZ'den tazminat talep etmiştir. BZ de, daha sonra, aynı merci önünde sözleşme süresince elde edeceği ücretleri talep eden bir karşı iddiada bulunmuştur. Bu arada, Charleroi (Belçika) takımı BZ ile ilgilenmiş, ancak bir üst paragrafta geçen FIFA kuralları nedeniyle kendisiyle sözleşme imzalamaktan vazgeçmiştir. Uyuşmazlık Çözümü Dairesi, 18 Mayıs 2015 tarihinde Lokomotiv Moscow'un iddiasını kısmen kabul etmiş, BZ'nin karşı iddiasını geri çevirmiştir. Spor Tahkim Konseyi 27 Mayıs 2016 tarihinde bu kararı onamıştır. BZ, 24 Temmuz 2015 tarihinde Fransa'da yerleşik bir futbol kulübü tarafından işe alınmıştır. BZ, 9 Aralık 2015 tarihinde de Belçika ulusal mahkemesi önünde, FIFA'nın ilgili kurallarının AB iç pazar ve rekabet hukukuna aykırılığını da iddia ederek, tazminat davası açmıştır. Ulusal mahkeme de ön karar prosedürü aracılığıyla konuyu ABAD önüne taşımıştır.

ABAD, önce, spor ile AB hukuku arasındaki bağlantıya değinen üç ön gözlemde bulunmuştur. Birincisi, spor ekonomik etkinlik oluşturduğu müddetçe AB hukukuna tabidir ve "yalnızca ekonomik olmayan temellerde benimsenen ve yalnızca sporun kendisini ilgilendiren sorularla ilgili olan belirli spesifik kurallar" ekonomik etkinlik içermiyor olarak kabul görmelidir.¹¹⁶ Buna örnek olarak, milli takım oluşumundan yabancı oyuncuların hariç tutulması veya bireysel olarak yarışmalara katılan sporcuların seçilmesinde kullanılan sıralama kriterlerinin belirlenmesi gösterilebilir.¹¹⁷ Somut uyuşmazlıktaki ihtilaflı kurallar ise, "bir futbolcunun işi üstünde doğrudan etkiye açıkça sahip olduğu için" AB hukukuna tabidir.¹¹⁸ İkincisi, AB iç pazar hukuku (ABİHA m. 45/işçilerin serbest dolaşımı) ile AB rekabet hukuku (ABİHA m. 101 / anti-rekabet anlaşmaları yasağı) arasındaki ilişki netleştirilmiştir. Bu iki madde kendi hedeflerine ve uygulama koşullarına sahiptir, birinin uygulanışı diğerinin uygulanışının önüne geçmez ve her birinin ihlalinin sonucu farklıdır.¹¹⁹ O halde ABAD, özellikle de başvuru mahkemeden böyle bir talep geldiğinde, her iki maddeyi sırasıyla yo-

¹¹⁶ Ibid, paras 75-76.

¹¹⁷ Ibid, para 76.

¹¹⁸ Ibid, paras 80, 82.

¹¹⁹ Ibid, para 83.

rumlayacaktır.¹²⁰ Üçüncüsü, “sportif etkinliğin yadsınamaz özel nitelikleri”, AB iç pazar ve rekabet hukuku çerçevesinde, özellikle serbest dolaşıma yönelik bir engel veya rekabet-karşıtı bir anlaşma olup olmadığı ele alınırken, ilgili kuralın içeriğinin uygulanacağı fiili bağlamda değerlendirilmesi esnasında dikkate alınacaktır.¹²¹

ABAD, sonra, FIFA’nın üç üst paragrafta yer almakta olan ihtilaflı üç kuralının işçilerin serbest dolaşımı ile uyumlu olup olmadığı üstünde durmuştur. Birincisi, ABAD’a göre bu kurallar, ister bir arada ister ayrı ayrı ele alınsın işçilerin serbest dolaşımına yönelik engel oluşturmaktadır.¹²² Genel olarak belirtilirse, bu kurallar, köken üye devletinden ayrılarak bir başka üye devlette bir ekonomik etkinlik yürütmek isteyen bir futbolcuyu dezavantajlı konuma getirmeye elverişlidir.¹²³ İkincisi, bu kurallar, bir meşru sebep olarak “kulüpler arası futbol müsabakalarının düzenliliğini sağlama”ya –dolayısıyla da “bu müsabakalara katılabilecek futbol kulüplerinin futbolcu kadrolarında belirli bir istikrarı sağlama”ya– dayanıyor olabilir, ancak orantılılık ilkesi ile de uyumlu olmalıdır.¹²⁴ ABAD’a göre bu kurallar, orantılılık ilkesinin *uygunluk* unsurunu karşılamaktadır, yani ilgili meşru sebebe erişmek açısından uygun birer araç olarak gözükmektedir.¹²⁵ Öte taraftan, bu kurallar, orantılılık ilkesinin *gereklilik* unsurunu karşılamamaktadır. İlk kural, yani tazminattan müstareken ve müteselsilen sorumlu olmaya dair kural, özellikle tazminat kriterlerinin belirsiz ve takdirli oluşu, bazen istihdam ilişkisiyle nesnel bağlantıdan yoksun oluşu ve orantısız oluşu nedenleriyle gerekli olanın ötesine geçmektedir.¹²⁶ İkinci kural, yani koruma dönemi içinde transfer halinde sportif yaptırımlara dair kural, bir yandan niteliği ve sonuçları gereği açıkça orantısız olduğu, diğer yandan “yaptırımlar sadece şeffaf, nesnel, ayrımcılık yapmayan ve orantılı kriterler çerçevesinde belirlendiği takdirde kabul edilebilir” olduğu için gerekli olanın ötesine geçmektedir.¹²⁷ Üçüncü kural, yani

¹²⁰ Ibid.

¹²¹ Ibid, paras 84–85.

¹²² Ibid, paras 88–91.

¹²³ Ibid, para 91.

¹²⁴ Ibid, para 103.

¹²⁵ Ibid.

¹²⁶ Ibid, paras 104–108.

¹²⁷ Ibid, paras 104, 109–111.

sözleşmenin ihlal iddiasının varlığı halinde uluslararası transfer sertifikasının verilmemesine dair kural, her bir vakanın spesifik koşulları göz ardı edilerek açıkça orantısız olduğu için gerekli olanın ötesine geçmektedir.¹²⁸ Sonuç olarak, işçilerin serbest dolaşımı, FIFA'nın ihtilaflı kurallarının önüne geçer.¹²⁹

3. Değerlendirme

AB iç pazar hukuku ile spor arasındaki ilişki, *Royal Antwerp Football Club* ve FIFA kararları ışığında, bu kararlar kendilerinden öncekilerle karşılaştırıldığında, ne yönde *şekillenmektedir*? Bu soru, negatif bütünleşmenin üç aşamalı incelemesi kapsamında, üçe ayrılarak yanıtlanabilir.

Birincisi, AB iç pazarının *uygulama alanı* üstünde durulabilir. *İlkesel olarak*, spor ekonomik etkinlik oluşturduğu müddetçe ve kamu otoritelerinin yanı sıra bir alanı toplu biçimde düzenlemeye yetkili kuruluşların eylemleri itibarıyla AB iç pazar hukukunun *uygulama alanı içinde* kalmaya devam etmektedir. Bununla birlikte, *ilkesel olarak* “açıklık kazandırma” şeklinde iki yenilikten bahsedilebilir.¹³⁰ Bir yandan, *Royal Antwerp Football Club* kararı uyarınca ABIHA md. 165,¹³¹ AB iç pazar hukuku karşısında sporu muaf tutmaz veya spora özel muamele gerektirmez.¹³² Diğer yandan, FIFA kararı, sporun ne zaman ekonomik etkinlik oluşturduğu testini şu şekilde güncellemiş gözükmektedir: “yalnızca ekonomik olmayan temellerde benimsenen ve yalnızca sporun kendisini ilgilendiren sorularla ilgili olan belirli spesifik

¹²⁸ Ibid, paras 104, 112.

¹²⁹ Ibid, para 114.

¹³⁰ Benzer bir tespit için bkz. Richard Parrish & Luka Živić, “Royal Antwerp and Home-Grown Players: Re-shaping Sports Governance and EU Sports Law and Policy”, *The International Sports Law Journal*, Cilt: 23, Sayı: 4, 2023, s. 456.

¹³¹ Ayrıca bkz. Tolga Candan, “Avrupa Birliği’nin Spor Alanında Düzenleme Yapma Yetkisinin Kapsamı ve Sınırları”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 2, 2018, s. 237-258; Aurélie Villanueva, “Accounting for the Specificities of Sport in EU law: Old and New Directions in the 21 December 2023 Judgments”, *The International Sports Law Journal*, Cilt: 23, Sayı: 4, 2023, s. 423-425.

¹³² *Royal Antwerp Football Club*, dn. 9, paras 67-69. Bu yönden, Blackshaw’un aktardığına göre bu durum “spora AB hukukunda genel muafiyet getirme hedefindeki FIFA ve UEFA gibi uluslararası spor organlarını memnun etmeyecektir”. Blackshaw, dn. 77, s. 245.

kurallar” ekonomik etkinlik içermiyor olarak kabul görmelidir.¹³³ *Uygulamada*, bir taraftan, ulusal (Belçika Futbol Federasyonu), bölgesel (UEFA) veya küresel (FIFA) spor birlikleri AB iç pazar hukukuna tabi tutulmaya devam edilmektedir.¹³⁴ Diğer taraftan, FIFA kararı, örtülü bir biçimde *Deliège and Pacquée* kararından dönmektedir: Bireysel olarak yarışmalara katılan sporcuların seçilmesinde kullanılan sıralama kriterleri, *Deliège and Pacquée* kararında varılan sonucun aksine,¹³⁵ AB iç pazar hukukunun *uygulama alanı dışında* kalmaktadır.¹³⁶ *Deliège and Pacquée* kararı, hatırlanacak olursa, vardığı sonuç nedeniyle eleştiriye açık ve ayıksı olduğu için¹³⁷ FIFA kararındaki tutum AB iç pazar hukukunun uygulanmasında tutarlılığı sağlamakta doğru yönde atılan bir adım olmuştur.

İkincisi, spor AB iç pazar hukukunun uygulama alanı içinde kaldığında, bu kez de ihtilaflı önlemin serbest dolaşıma yönelik bir engel oluşturup oluşturmadığı kontrol edilmektedir. *İlkesel olarak*, ihtilaflı önlemler, vatandaşlık temelinde ayrımcılık oluşturduğunda¹³⁸ veya serbestiyi kısıtladığında¹³⁹ kural olarak AB iç pazar hukukuna aykırılık taşımaya devam etmektedir. Bununla birlikte, *ilkesel olarak* “açıklık kazandırma” şeklinde bir yenilikten bahsedilebilir. FIFA kararı uyarınca “sportif etkinliğin yadsınamaz özel nitelikleri”, serbest dolaşıma yönelik bir engel olup olmadığı ele alınırken, ilgili kuralın içeriğinin uygulanacağı fiili bağlamda değerlendirilmesi esnasında dikkate alınacaktır.¹⁴⁰ *Uygulamada* ise, futboldaki HGP kuralı ile ilgili ihtilaflı önlem vatandaşlık temelinde ayrımcılık yasağına¹⁴¹ ve FIFA’nın tazminattan müştereken ve müteselsilen sorumlu olma, koruma dönemi içinde transfer halinde sportif yaptırımlara tabi tutulma ve sözleşmenin ihlali iddiasının varlığı halinde uluslararası transfer sertifikasının verilme-

¹³³ FIFA, dn. 10, paras 75–76. Bu yönde ayrıca bkz. Stephen Weatherill, “The Impact of the Rulings of 21 December 2023 on the Structure of EU Sports Law”, *The International Sports Law Journal*, Cilt: 23, Sayı: 4, 2023, s. 414.

¹³⁴ Royal Antwerp Football Club, dn. 9, paras 52–62. FIFA, dn. 10, para 114.

¹³⁵ Krş. *Deliège and Pacquée*, dn. 18, paras 41–59.

¹³⁶ FIFA, dn. 10, para 76.

¹³⁷ Bkz. dn. 91.

¹³⁸ Bkz. *Bosman*, dn. 17, paras 116–120.

¹³⁹ *Ibid*, para 104.

¹⁴⁰ FIFA, dn. 10, paras 84–85. Bu yönde ayrıca bkz. Villanueva, dn. 131, s. 429.

¹⁴¹ Royal Antwerp Football Club, dn. 9, paras 139–140.

mesi ile ilgili ihtilaflı önlemler ise serbestiyi kısıtlama yasağına aykırı olarak görülmüştür.¹⁴² Öte taraftan, herhangi bir ihtilaflı önlemin serbest dolaşıma yönelik bir engel oluşturmadığı yönünde bir karar bu dönemde çıkmadığı gibi, bilakis, bir üst paragrafta da belirtildiği üzere, böyle bir sonuca varan *Delège and Pacquée* kararından örtülü bir biçimde dönülmüştür.¹⁴³

Üçüncüsü, ihtilaflı önlem serbest dolaşıma yönelik bir engel oluşturduğunda, bu kez de onun *haklı gösterilebilir* olup olmadığı kontrol edilmektedir. *İlkesel olarak*, ihtilaflı önlemler, bir meşru sebep temelinde (ki vatandaşlık temelinde doğrudan ayrımcılık yapanlar yalnızca kurucu antlaşmadaki meşru sebepler temelinde) ve orantılılık ilkesine uygun olmak kaydıyla haklı gösterilebilmeye devam etmektedir.¹⁴⁴ İlkesel olarak “açıklık kazandırma” şeklinde iki yenilikten bahsedilebilir. *Royal Antwerp Football Club* kararı uyarınca spor etkinliğinin “kayda değer sosyal ve eğitimsel önem taşıdığı” gerçeği bu bağlamda ayrıca dikkate alınabilmektedir.¹⁴⁵ FIFA kararının gösterdiği üzere, orantılılık ilkesi, kimi kez usuli birtakım gereklilikler getirebilecektir.¹⁴⁶ Örneğin

¹⁴² FIFA, dn. 10, paras 88-91.

¹⁴³ Ibid, para 76.

¹⁴⁴ Ibid, para 103.

¹⁴⁵ Royal Antwerp Football Club, dn. 9, paras 70-74. Bu yönde ayrıca bkz. Parrish & Živić, dn. 130, s. 454-455; Villanueva, dn. 131, s. 429.

¹⁴⁶ Konuyla ilgili olarak bkz. ve krş. Sacha Prechal, “Free Movement and Procedural Requirements: Proportionality Reconsidered”, Legal Issues of Economic Integration, Cilt: 35, Sayı: 3, 2008, s. 201-216; Villanueva, dn. 131, s. 428. \\uc0\\u8220{Free Movement and Procedural Requirements: Proportionality Reconsidered\\uc0\\u8221}, {\\i}Legal Issues of Economic Integration, } Cilt: 35, Say\\uc0\\u305{: 3, 2008, s. 201\\uc0\\u8211{216; Villanueva, dn. 131, s. 428.”, “plainCitation”: “Sacha Prechal, “Free Movement and Procedural Requirements: Proportionality Reconsidered”, Legal Issues of Economic Integration, Cilt: 35, Sayı: 3, 2008, s. 201-216; Villanueva, dn. 131, s. 428.”, “noteIndex”: 146}, “citationItems”: [{“id”: 3229, “uris”: [“http://zotero.org/users/1653358/items/FKHP8HKU”], “itemData”: {“id”: 3229, “type”: “article-journal”, “container-title”: “Legal Issues of Economic Integration”, “ISSN”: “1566-6573”, “issue”: “3”, “language”: “EN”, “page”: “201-216”, “source”: “www.kluwer-lawonline.com”, “title”: “Free Movement and Procedural Requirements: Proportionality Reconsidered”, “volume”: “35”, “author”: [{“family”: “Prechal”, “given”: “Sacha”}], “issued”: {“date-parts”: [“2008”]}], “locator”: “201-216”, “label”: “page-”, {“id”: 9006, “uris”: [“http://zotero.org/users/1653358/items/TEZRWDLI”], “itemData”: {“id”: 9006, “type”: “article-journal”, “abstract”: “This article reflects on sport interests as accounted for by the European Court of Justice in the three judg-

“yaptırımlar sadece şeffaf, nesnel, ayrımcılık yapmayan ve orantılı kriterler çerçevesinde belirlendiği takdirde kabul edilebilir” olacaktır.¹⁴⁷ *Uygulamada*, genç oyuncuların işe alımını ve eğitimini teşvik etmek meşru sebep sayılmaya devam ederken¹⁴⁸ kulüpler arası futbol müsabakalarının düzenliliğini sağlamak yeni bir meşru sebep olarak kabul edilmiştir.¹⁴⁹ ABAD, FIFA kararında, tıpkı diğer spor ile AB iç pazar hukuku arasındaki ilişkiye dair uyuşmazlıklarda olduğu gibi, orantılılık ilkesi denetimini bizzat kendisi gerçekleştirdiyse de¹⁵⁰ *Royal Antwerp Football Club* kararında bu denetimi neredeyse tamamen ulusal mahkemeye bırakmıştır.¹⁵¹ Karar bu yönüyle eleştiriye açıktır, çünkü ihtilaflı kurallardan birisi bölgesel spor birliği olan UEFA’ya ait olduğu için, alınacak kararın AB çapındaki etkileri göz önüne alınarak orantılılık denetiminin ABAD tarafından gerçekleştirilmesi daha uygun olurdu.¹⁵² Bundan başka, FIFA kararında FIFA’nın tazminattan müstereken ve müteselsilen sorumlu olma, koruma dönemi içinde transfer halinde sportif yaptırımlara tabi tutulma ve sözleşmenin ihlali iddiasının varlığı halinde uluslararası transfer sertifikasının verilmesi ile ilgili ihtilaflı önlemler orantılılık ilkesi ile uyumsuz olduğu için AB iç pazar hukukuna aykırı bulunmuştur.¹⁵³

Son olarak, FIFA kararı, AB iç pazar ve rekabet hukuku arasındaki ilişkiyi netleştirmektedir.¹⁵⁴ İlkel olarak, bu iki hukuk alanı, kendi hedeflerine ve uygulama koşullarına sahiptir, birinin uygulanışı diğerinin uygulanışının önüne geçmez ve her birinin ihlalinin sonucu farklıdır.¹⁵⁵ O halde ABAD, özellikle de başvuru mahkemeden böyle

ments delivered on the 21st of December 2023: Case C-333/21 European Superleague Company SL v FIFA, UEFA, Case C-680/21 UL, SA Royal Antwerp Football Club v URBSFA, UEFA and Case C-124/21 P International Skating Union v Commission. In the cases, the Court does not treat sport as a special interest that would justify excluding the application of European Union (EU

¹⁴⁷ FIFA, dn. 10, paras 104, 109–111.

¹⁴⁸ Royal Antwerp Football Club, dn. 9, paras 141, 144.

¹⁴⁹ FIFA, dn. 10, para 103.

¹⁵⁰ Ibid, paras 104–112. Bkz. ve krş. Parrish & Živić, dn. 130, s. 458.

¹⁵¹ Royal Antwerp Football Club, dn. 9, paras 149–150.

¹⁵² Krş. Royal Antwerp Football Club (Opinion of AG), dn. 103, para 83.

¹⁵³ FIFA, dn. 10, paras 104–108.

¹⁵⁴ Spor söz konusuysa AB iç pazar ve rekabet hukuku arasındaki ilişki yönünden ayrıca bkz. Pijetlovic, dn. 15, s. 215–235.

¹⁵⁵ FIFA, dn. 10, para 83.

bir talep geldiğinde, her iki alanı ayrı ayrı ele alabilecektir.¹⁵⁶ *Uygulama bakımından*, kimilerine göre AB iç pazar hukuku ile rekabet hukukuna ilişkin “kural seti olağandışı bir ölçüde birbirine yakınlaşmıştır ve birbirinin yerine kullanılmaktadır”.¹⁵⁷ Kimilerine göre ise, bu iki kural setinin uygulanışı –haklı gösterme aşaması bakımından– birbirlerinden ayrılmaya başlamıştır, ancak iç pazar ve rekabet hukuku farklı tetikleyicilere sahip olsa ve her yönden uyumlu ilerlemese bile “kendi kapsamlarına giren bir önlemin hukuka uygun olup olmadığı temel sorusuna farklı testler uygulanırsa bu hiç tatmin edici olmayacaktır”.¹⁵⁸ Bu arka planda, şimdi de ABAD içtihat hukukundaki rekabet hukuku yönü ağır basan kararlar incelenecektir.

II. REKABET HUKUKU YÖNÜ AĞIR BASAN KARARLAR

Bu başlık altında AB rekabet pazar hukuku ile spor arasındaki ilişki önce 2023 yılına kadarki kararlar,¹⁵⁹ sonra 2023 yılından sonraki kararlar temelinde incelenecektir.

A. 2023 Yılıının Öncesindeki Kararlar

Bu başlık altında önce 2023 yılına kadarki kararlara yer verilecek, sonra da bir ara değerlendirme yapılacaktır.

1. Kararlar

ABAD, 2023 yılının öncesinde rekabet hukuku ile spor arasındaki ilişkiyi konu edinen kararlar almıştır. AB rekabet hukuku ile spor konusundaki kararlar ağırlıklı olarak spor faaliyetlerini düzenleme ve denetleme yetkisini haiz federasyonların yetkileri ile ilgili uyumsuzlıklardan doğmaktadır. Bu nedenle bu başlık altında incelenecek sporla ilgili davalara geçmeden önce, bir faaliyeti düzenleme/denetleme konusunda yetkilendirilmiş özel hukuk tüzel kişilerinin rekabet hukuku

¹⁵⁶ Ibid.

¹⁵⁷ Mislav Mataija, *Private Regulation and the Internal Market: Sports, Legal Services, and Standard Setting in EU Economic Law*, Oxford University Press, Oxford, 2016, s. 157-188.

¹⁵⁸ Stephen Weatherill, *Protecting the Conditional Autonomy of Governing Bodies in Sport* (2024).

¹⁵⁹ AB rekabet hukuku ile spor arasındaki ilişki yönünden ayrıca bkz. Pijetlovic, dn. 15, s. 149-213.

ile ilişkisini inceleyen ilk karar olarak (i) *Wouters* (2002)¹⁶⁰ kararına değinilecektir. Ardından iki ABAD kararı rekabet hukuku ve spor arasındaki 2023 öncesi ilişkiyi açıklığa kavuşturmakta önemli nedeniyle ve bu ölçüde, kronolojik olarak kısaca incelenecektir. Bunlar, (ii) *Meca-Medina* kararı (2006)¹⁶¹ ve (iii) *MOTOE* (2008)¹⁶² kararlarıdır.

Wouters kararı (2002), AB rekabet hukuku ile bir faaliyeti düzenleme yetkisini haiz ve kanunla kurulmuş otoriteler arasındaki ilişkiye dair kararlardan ilkidir. Burada, Hollanda Barosu Baro üyesi avukatların, avukatlık faaliyetleri ile bağdaşmayacak disiplinler ile profesyonel işbirliği kurmalarını yasaklayan bir kural getirmiştir.¹⁶³ İki Hollanda vatandaşı avukat, vergi danışmanlığı firmaları ile ortaklık kurmak istemiş ve ilgili kurala karşı AB rekabet hukukuna ve iş kurma hakkına aykırılık gerekçesiyle ulusal mahkeme önünde dava açmıştır.¹⁶⁴ Ulusal mahkeme, ön karar prosedürü aracılığıyla konuyu ABAD önüne taşımıştır.

ABAD *Wouters* kararı ile bir faaliyet alanını düzenleme konusunda yetkili kuruluş söz konusu olduğunda AB rekabet hukuku arasındaki ilişkiyi netleştirmiştir. Birincisi, bir düzenleyici kuruluş olan Baro AB rekabet hukuku kuralları kapsamında teşebbüs olarak değerlendirilmiştir. Çünkü Baro üyeleri, sundukları hizmetler bakımından ekonomik etkinlik yürütmektedir¹⁶⁵ ve kanunla Baro'ya verilen düzenleme yetkisi ilgili kuruluşu *a priori* rekabet hukuku kurallarından istisna tutmaz denilmiştir.¹⁶⁶ Dolayısıyla Baronun işbirliği yasağı kuralı, spesifik olarak kamu menfaati temelinde yapılan bir düzenleme olmaması nedeniyle, ekonomik etkinlik olarak AB rekabet hukuku kapsamında kalmaktadır.¹⁶⁷ İkincisi, ilgili Baro düzenlemesi rekabeti kısıtlamak-

¹⁶⁰ Case C-309/99 (Court of Justice) J. C. J. Wouters, J. W. Savelbergh and Price Waterhouse Belastingadviseurs BV v Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten [2002] ECR I-1577.

¹⁶¹ Case C-519/04 P (Court of Justice) David Meca-Medina and Igor Majcen v Commission of the European Communities [2006] ECLI:EU:C: 2006:492.

¹⁶² Case C-49/07 (Court of Justice) Motosykletistiki Omospondia Ellados NPID (MOTOE) v Elliniko Dimosio [2008] ECLI:EU:C: 2008:376.

¹⁶³ Wouters, dn. 160, paras 15–16.

¹⁶⁴ Ibid, paras 24–39.

¹⁶⁵ Ibid, paras 49, 58.

¹⁶⁶ Ibid, para 59.

¹⁶⁷ Ibid, paras 60–64.

tadır.¹⁶⁸ Buna karşın, ilgili kısıtlama haklı gösterilebilir bulunmuştur. Zira bu yasak avukatlık faaliyetlerinin bağımsız ve mesleki kurallara uygun olarak sürdürülmesini sağlamak için gerekli ve orantılı görülmüştür.¹⁶⁹ Üçüncüsü, Baro bizzat kendisi ekonomik etkinlik yürütmediği için teşebbüs veya teşebbüs grubu olarak hâkim durumun kötüye kullanılması yasağı kapsamı içinde görülmemiştir.¹⁷⁰ Dolayısıyla bir faaliyeti düzenlemeye yetkili kuruluşların kuralları AB rekabet hukuku kapsamında görülmüş ve rekabeti kısıtlayan kuralların ekonomik olmayan hedeflere ulaşmak için orantılı olmaları halinde haklı görülebileceği belirtilmiştir.

Meca-Medina kararı (2006), bir spor faaliyetini düzenlemeye yetkili kuruluşun AB rekabet hukuku kuralları ile ilişkisine dair ilk karardır.¹⁷¹ Burada uyuşmazlık konusu, iki profesyonel yüzücünün Uluslararası Olimpiyat Komitesi (*Comité international olympique*, “CIO”) tarafından kabul edilen ve Uluslararası Yüzme Federasyonu (*Fédération internationale de natation*, “FINA”) tarafından kendilerine uygulanan anti-doping kuralları ve bunlara ilişkin uygulamanın AB rekabet hukuku ve hizmet sunma serbestisine aykırı olduğu iddiasıdır.¹⁷² FINA paneli, CIO’nun anti-doping kurallarında yasaklanan maddelerin bu sporcuların tetkiklerinde tespit edilmesi üzerine sporcuların faaliyetlerini askıya almıştır. Sporcular, bu maddelerin beslenme yoluyla da vücutta oluşabileceği iddiasıyla FINA kararına karşı spor tahkim mahkemesine (*Court of Arbitration for Sport*, “CAS”) gitmiştir. CAS’ın askıya alma

¹⁶⁸ Ibid, para 86.

¹⁶⁹ Ibid, paras 107-110.

¹⁷⁰ Ibid, paras 111-115.

¹⁷¹ İlk Derece Mahkemesi (ABAD) 2005 yılında Piau kararında FIFA’nın futbol menajerlerinin FIFA’dan lisans alması gerekliliğine ilişkin kuralı da ele almıştır. İlk Derece Mahkemesi, bu uyuşmazlıkta spor federasyonlarının yetkilerini AB rekabet hukuku kuralları kapsamında bulmuş ve haklı gösterilebilir olarak değerlendirmiştir. Buna karşın bu karar, ağırlıklı olarak Komisyonun gerekçe gösterme yükümlülüğüne ilişkin olması, temyizde de bu yönde onanması ve çalışmanın kelime sınırı sebebiyle ayrıca incelenmeyecektir. Piau kararları için bkz. Case T-193/02 (General Court) Laurent Piau v Commission of the European Communities [2005] ECLI:EU:T:2005:22. ve Case C-171/05 P (Court of Justice) Laurent Piau v Commission of the European Communities [2006] ECLI:EU:C:2006:149. Konuya ilişkin ilkeler *Meca-Medina* kararında Adalet Divanına (ABAD) tarafından daha açık bir şekilde belirlendiği için bu karar ilk esas karar olarak ele alınmıştır.

¹⁷² *Meca-Medina and Majcen v Commission*, dn. 161, paras 1-12.

cezasını düşürmesi kararına karşı da Komisyona şikâyet başvurusu yaparak AB hukukuna dayanan iddialarını ileri sürmüştürler. Komisyonun şikâyeti yerinde bulmaması üzerine İlk Derece Mahkemesi (ABAD) önünde Komisyon kararının iptali için dava açılmış ve Mahkeme davayı yerinde bulmamıştır. Sporcular İlk Derece Mahkemesinin kararına karşı Adalet Divanına (ABAD) temyiz başvurusu yapmıştır.

ABAD, *Meca-Medina* kararı ile spor faaliyetlerini düzenleme/denetleme ile yetkili kuruluşların kararları söz konusu olduğunda AB rekabet hukukunun arasındaki ilişkiyi netleştirmiştir. ABAD ilk olarak spor federasyonlarının kararlarının herhangi bir değerlendirme yapılmadan, soyut olarak, AB rekabet hukuku dışında bırakılamayacağını belirtmiştir.¹⁷³ Bu kapsamda eğer ilgili karar rekabeti kısıtlayıcı etkiyi haiz ise AB rekabet hukuku kurallarının kapsamı içinde kalacaktır ve ancak orantılılık ilkesine uygun olarak haklı sebeplere dayanması halinde haklı gösterilebilecektir.¹⁷⁴ Dava konusu olayda anti-doping kurallarına dayanılarak verilen yasaklama rekabeti kısıtlayıcı etkiyi haiz bulunmuştur. Bu yasağın dayandığı özel sebep olarak ilgili faaliyetin spor müsabakalarının adil bir şekilde gerçekleştirilmesi, sporcular arasında eşit rekabet koşullarının sağlanması ve sporcuların sağlığı ile spor faaliyetlerinin adil yürütülmesine ilişkin etik kurallar haklı sebep olarak kabul edilmiştir.¹⁷⁵ ABAD bu kuralların uygulanmasını sunulan bilimsel veriler ışığında orantılı bulmuştur.¹⁷⁶ Bu karar ile spor faaliyetlerini düzenleme/denetleme yetkisine sahip federasyonların kararlarının AB rekabet hukuku içinde kaldığı ve rekabeti kısıtlayan kararlarının ancak olay bazında haklı bir sebebe dayanmaları ve orantılı olmaları halinde haklı gösterilebilecekleri belirlenmiştir.

ABAD, *MOTOE* kararı (2008) ile spor faaliyetlerini düzenleme/denetleme ile yetkili kuruluşların ayrıca ilgili pazardaki rekabete de katılmaları halinde AB rekabet hukukuna uygunluk için sağlanması gereken ek koşullara ilişkindir. Burada uyumsuzluk konusu Yunanistan'da bir motosiklet yarışı düzenlemek isteyen organizasyonun (MOTOE), yarışma için Yunan idarelerine yaptığı başvuruya izin vermesi gere-

¹⁷³ Ibid, para 42.

¹⁷⁴ Ibid, paras 42, 45.

¹⁷⁵ Ibid, para 43.

¹⁷⁶ Ibid, paras 51-55.

ken ve Uluslararası Motosiklet Federasyonu'nu (*International Motorcycling Federation*, "FIM") Yunanistan'da temsil ederken kendisi de benzer yarışlar düzenleyen ve bu yarışlarla bağlantılı sponsorluk, reklam ve sigorta sözleşmeleri yapan Yunan Otomobil ve Turing Kulübü'nün (*Elliniki Leschi Periigiseon kai Aftokinitou*, "ELPA") yetkilerinin AB rekabet hukuku kurallarına aykırı olduğu iddiasıdır.¹⁷⁷ MOTOE'nin yarışma düzenlemek için idareye yaptığı başvuru, ELPA'nın izninin alınmaması sebebiyle zımnen reddedilmiştir. MOTOE de bunun üzerine Yunan mahkemelerinde açtığı davada, idari izin için ön koşul olan ELPA izninin, ELPA'nın da benzer yarışmalar düzenlemesi ve bunlarla bağlantılı ekonomik etkinliklerde bulunmasına rağmen herhangi bir denetlemeye tabi olmaması ve bunun AB rekabet hukuku kapsamında hâkim durumun kötüye kullanımı oluşturması iddialarını ileri sürmüştür. Ulusal mahkeme, ön karar prosedürü aracılığıyla konuyu ABAD önüne taşımıştır.

ABAD, MOTOE kararı ile bir faaliyeti düzenlemeye yetkili kuruluşların o faaliyetlere katılacak kuruluşlara izin vermesi ile eş zamanlı olarak bu faaliyetlerde kendisinin de bulunmasına izin veren ulusal düzenlemelerin AB rekabet hukuku kapsamında kalacağına hükmetmiştir. ABAD ilk olarak ELPA'nın AB rekabet hukuku kapsamında teşebbüs olarak değerlendirileceğini belirlemiştir. Zira ELPA ön izin verdiği motosiklet yarışlarını kendisi de düzenlemektedir ve bunlar bakımından ekonomik etkinliklerde bulunmaktadır.¹⁷⁸ Mahkeme, ELPA her ne kadar idari bir kararın verilmesi sürecine katılsa da, ELPA'nın sayılan ekonomik etkinlikleri nedeniyle AB rekabet hukukunun kamu yetkisinin kullanıldığı hallere ilişkin istisnasından faydalanamayacağını belirtmiştir.¹⁷⁹ ABAD, ikinci olarak, ELPA'nın ilgili pazarda hâkim durumdaki teşebbüs olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğini ele almıştır. ABAD, önceki içtihat hukuku ile bağlantılı değerlendirmelere ek olarak,¹⁸⁰ aktif olarak faaliyet gösterdiği bir pazara diğer aktörlerin girişini belirleme yetkisine sahip olan teşebbüslerin hâkim durumda olabileceğini belirtmiştir.¹⁸¹ Bu pazara girişe

¹⁷⁷ MOTOE, dn. 162, paras 4-19.

¹⁷⁸ Ibid, para 23.

¹⁷⁹ Ibid, paras 24-27.

¹⁸⁰ Ibid, paras 37-47.

¹⁸¹ Ibid, para 48.

karar verme yetkisinin bir ulusal kanun yoluyla verilmesi ve bu yetkinin kullanılmasının herhangi bir sınırlama, yükümlülük ve denetime tabi olmamasının da AB rekabet hukuku kurallarına aykırı olacağına hükmetmiştir.¹⁸² Bu karar ile AB rekabet hukuku kurallarının sadece federasyonları değil, federasyonları teşebbüs olarak da yer aldıkları faaliyetler bakımından hâkim duruma getiren ulusal tedbirleri de kapsadığı belirlenmiştir. Yine bu karar ile ABAD yetkili kuruluşların bir faaliyet alanını düzenleme ile o alanda rekabet de etmeleri halinde ortaya çıkacak menfaat çatışmalarının AB rekabet hukukuna uygun olarak önlenmesi amacıyla gerekli tedbirlerin alınmasının ve piyasadaki rekabetin korunmasının öneminin altı çizilmiştir.

2. Ara Değerlendirme

Toparlanacak olursa, bir alanı toplu biçimde düzenlemeye yetkili kuruluşlar ile AB rekabet hukuku arasındaki 2023 öncesi ilişki kapsamında, şu üç tespit yapılabilir. Birincisi *Wouters* kararı ile birlikte bu kuruluşlar, kullandıkları kamu yetkisinin ekonomik faaliyetleri etkilemesi halinde AB rekabet hukukunun *uygulama alanı içinde* kalır.¹⁸³ Düzenleyici kuruluşların kullandığı yetkinin kamusal bir yetki olması, ulusal/uluslararası bir spor federasyonu kuralı olması ya da kamu yetkisinin kullanılmasına katılması halleri ekonomik faaliyetleri etkilemeleri halinde AB rekabet hukukuna tabi yetki kullanımı olarak görülmüştür.¹⁸⁴

İkincisi, bu yetkilerin kullanımı ilgili faaliyet alanındaki rekabeti kısıtlama veya hâkim durumun kötüye kullanılması koşullarını sağlıyor ise AB rekabet hukuku kurallarının uygulanması söz konusu olacaktır. Rekabetin kısıtlanması genellikle sporculara uygulanan yaptırımlar (örneğin *Meca-Medina* kararı), hâkim durumun kötüye kullanılması ise düzenleyici kuruluşun ilgili faaliyetler bakımından piyasadaki rekabete de katılması halinde (örneğin *MOTOE* kararı) söz konusu olmaktadır.

Üçüncüsü, yetkili kuruluşların bu yetkilerinin AB rekabet hukuku kurallarını ihlal etmesi halinde haklı gösterilebilirliğidir. Haklı gösteri-

¹⁸² Ibid, paras 49–53.

¹⁸³ *Wouters*, dn. 160, paras 49, 58.

¹⁸⁴ *MOTOE*, dn. 162, paras 24–27.

lebilirlik, spor faaliyetleri bakımından, 2023 yılına kadar sadece ABIHA m. 101 kapsamındaki ihlalde ele alınmıştır. *Meca-Medina* kararı uyarınca rekabeti kısıtlayan kuruluş kararları ancak ilgili faaliyetin özellikleri uyarınca haklı bir sebebe dayanması ve orantılı olması halinde haklı gösterilebilecektir.¹⁸⁵ ABAD avukatlık mesleğinin tarafsızlığını korumayı veya sporcular için adil ve sağlıklı bir rekabet ortamını sağlamayı ilgili faaliyetler bakımından haklı sebep olarak kabul etmiştir.

Dördüncüsü, yetkili kuruluşların faaliyet alanını düzenlemenin yanı sıra o alandaki rekabete teşebbüs olarak katılmaları halinde AB rekabet hukukunun hedeflerine uygun güvencelerin alınması gerekliliğidir. *MOTOE* kararı uyarınca düzenleyici kuruluşun yetkili olduğu faaliyet alanındaki rakiplerin pazara girişini ve piyasadaki rekabeti etkileme gücüne sahip olması halinde hâkim durumdaki teşebbüs olarak değerlendirilecektir. Bu yetkilerin AB rekabet hukuku kurallarına uygun kullanılmasını mümkün kılacak iyi yönetim olarak tanımlanabilecek tedbirlerin alınması zorunluluğu da *MOTOE* kararı ile getirilmiştir.¹⁸⁶

O halde, spor, ekonomik etkinlik oluşturduğu müddetçe AB rekabet hukukunun çizdiği bu sınırlar dikkate alınarak yürütülmelidir. 2023 yılı ve sonrasındaki kararlar, içtihat hukuku bakımından, işte bu arka planda alınmış olup takip eden başlık altında incelenecektir.

B. 2023 Yılıının Sonrasındaki Kararlar

Bu başlık altında önce *Superleague* ve *ISU* kararlarına yer verilecek, sonra da bir değerlendirme yapılacaktır.

1. *Superleague* Kararı

Superleague davasında önce vakalar ortaya konacak, sonra ABAD'ın kararı incelenecektir.¹⁸⁷

Superleague davasının vakaları şöyle belirtilebilir. FIFA ve UEFA'nın kurallarına göre yetki alanlarında düzenlenecek futbol müsabakalarının

¹⁸⁵ *Meca-Medina and Majcen v Commission*, dn. 161, paras 51-55.

¹⁸⁶ *MOTOE*, dn. 162, paras 48-53.

¹⁸⁷ *Superleague*, dn. 11. Bu karar ile ilgili bir inceleme için bkz. Emriye Özlem Şeker, Avrupa Spor Modeli: ABAD Avrupa Süper Ligi'ne (Koşullu) Yeşil Işık Yaktı (2024).

önceden bu kuruluşlardan izin alması gerekmektedir ve bu kuruluşlar da futbol müsabakaları düzenlemekte ve bunlardan kaynaklanan ekonomik haklara münhasıran sahip olmaktadır. İtalya, İspanya ve Birleşik Krallık'tan gelen profesyonel futbol kulüpleri Avrupa Süper Ligi (*European Superleague Company*, "ESLC") adında bir şirket olarak Avrupa'da yeni bir uluslararası futbol müsabakası kurmak istemiştir.¹⁸⁸ FIFA ve UEFA, ESLC'nin kuruluşunun ilanından hemen sonra bu ligi tanımayı reddettiğini, bu lige katılacak kulüplere ve oyunculara FIFA/UEFA müsabakalarından atılma vb. yaptırımların uygulanacağını belirtmiştir.¹⁸⁹ ESLC, FIFA/UEFA'ya karşı İspanya'da dava açarak bu kuruluşların yetkilerinin ve bu yetkilerin kullanım şeklinin, diğerlerinin yanında, ABİHA md. 101-102'de düzenlenen AB rekabet hukuku kurallarını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.¹⁹⁰ Ulusal mahkeme de ön karar prosedürü aracılığıyla konuyu ABAD önüne taşımıştır.

ABAD ilk olarak uygulama alanına ilişkin olarak önceki içtihadına paralel değerlendirmeler yapmıştır. Buna göre sporun ekonomik etkinlik oluşturması halinde bu faaliyetler AB hukukunun kapsamında kalacaktır.¹⁹¹ Bu kuralın tek istisnası ise sporun ekonomik olmayan yönleriyle ilgili alınan ve ekonomik hedefler içermeyen kurallardır.¹⁹² İlgili kurallar ise yeni müsabakalara izin vermek, kulüplerin ve futbolcuların hizmet sunma koşullarını etkilemek ve bu müsabakalarla bağlantılı ekonomik hakların kullanımını düzenlemek suretiyle ekonomik etkinlik oluşturur bulunmuştur.¹⁹³ Uyuşmazlık konusu FIFA/UEFA kuralları ise AB rekabet hukuku kapsamında "teşebbüs" olarak tanımlanacak kuruluşların "teşebbüs birliklerinin kararları" olarak tanımlanacağını belirlemiştir.¹⁹⁴

¹⁸⁸ Superleague, dn. 11, paras 23–27.

¹⁸⁹ Ibid. C-333/21 *European Superleague Company*, ECLI:EU:C:2023:1011, para. 29–31.

¹⁹⁰ Karar kapsamında, AB'nin ABİHA md. 165 kapsamında spor faaliyetlerine ilişkin yetkisi ve dava konusu olayın AB iç pazar hukuku (hizmetlerin serbest dolaşımı) ile uyumlu olup olmadığı da ele alınmıştır. Bununla birlikte, bunlar, işbu çalışmanın ilk bölümündeki incelemelere ek yeni bir unsur getirmemesi sebebiyle ayrıca incelenmemiştir. Bkz. "1.2.3. Değerlendirme", s. 14.

¹⁹¹ Superleague, dn. 11, para 83.

¹⁹² Ibid, para 84.

¹⁹³ Ibid, paras 90–93.

¹⁹⁴ Ibid, paras 85–90.

ABAD ikinci olarak AB'nin spora ilişkin ABİHA md. 165'e göre tanımlanan yetkisini yorumlamıştır.¹⁹⁵ ABAD'ın ABİHA md. 165 değerlendirmesi ana hatları ile yukarıda incelenen *Royal Antwerp Football Club* kararı ile paraleldir.¹⁹⁶ Buna göre spor ekonomik etkinlik olduğu ölçüde AB rekabet hukuku kapsamında kalacaktır, spor faaliyetlerinin özel niteliğine olay özelinde ayrıca bakılması bu kuralı değiştirmeyecektir. Burada ilgi çekici nokta ABAD'ın Hukuk Sözcüsü Görüşü'nde¹⁹⁷ ABİHA m. 165'e göre bir *Avrupa Spor Modeli* ve AB rekabet hukukunun buna göre yorumlanması fikrini kabul etmemesidir. Hukuk Sözcüsü, ABİHA m. 165 ile bir Avrupa Spor Modeli kapsamında spor faaliyetlerinin piramit yapısı, açık rekabet ve mali dayanışma rejimi gibi özelliklerinin korunmasında spor federasyonlarının da önemli bir rolü olduğunu belirtmiştir.¹⁹⁸ Hukuk Sözcüsü spor faaliyetlerinin özel durumunu bu şekilde özetledikten sonra bu faaliyetlerin soyut olarak AB rekabet hukuku kuralları dışına çıkarılamayacağını, ancak rekabet hukuku kapsamında değerlendirme yaparken *Avrupa Spor Modeli*'nin de göz önünde tutulması gerektiğini belirtmiştir.¹⁹⁹ ABAD kararında Avrupa Spor Modeli'ne yer verilmemiştir.

ABAD üçüncü olarak ilgili FIFA/UEFA tedbirlerini ABİHA m. 102, hâkim durumun kötüye kullanılması yasağına göre değerlendirmiştir. Divan ilk olarak önceki içtihadına atıf yaparak hâkim durumun kötüye kullanılmasını tanımlamıştır. Buna göre ilgili pazardaki rekabeti tek başına etkileme gücünü haiz teşebbüsler AB rekabet hukukunun amaçları ile bağdaşmayan şekilde davranarak piyasadaki rekabet koşullarını rakipleri ve/veya tüketiciler aleyhine etkilememe yükümlülüğü altındadır.²⁰⁰ Divan bu yükümlülüğün ihlali hallerini hâkim durumdaki teşebbüsün ilgili pazardaki niteliğe dayanan rekabet olarak kabul edilmeyecek davranışlar olduğunu belirtmiştir. Bunlara örnek olarak da rakipleri ilgili pazardan dışlayarak rekabeti gerçek veya

¹⁹⁵ Ibid, paras 95–107.

¹⁹⁶ Bkz. "1.2.1. Royal Antwerp Football Club Kararı", s. 12.

¹⁹⁷ Case C-333/21 (Opinion of Advocate General Rantos) European Superleague Company, SL v Fédération internationale de football association (FIFA) and Union of European Football Associations (UEFA) [2022] ECLI:EU:C:2022:993.

¹⁹⁸ Ibid, paras 28–32.

¹⁹⁹ Ibid, paras 39–42.

²⁰⁰ Superleague, dn. 11, paras 123–128.

potansiyel olarak sınırlama etkisi olan yöntemlerin kullanılması veya rakiplerin hâkim durumdaki pazar veya bağlantılı-komşu pazarlarda büyümesini zorlaştıran veya zorlaştırma potansiyeli olan davranışlar sayılmıştır.²⁰¹ Rakiplerin pazara girişine erken aşamada engeller getirmek veya diğer engelleyici tedbirler koymak da bu davranışlar kapsamında kabul edilmiştir.²⁰² ABAD, üye devletlerin yasal veya idari yollarla bir pazarda belli teşebbüslere münhasır ve özel yetkiler verebileceğini, ancak bu yetkilerin yeni rakiplerin ilgili/bağlantılı/komşu pazarlara girişini engelleyecek şekilde hâkim durumun kötüye kullanılmaması için gerekli tedbirler alınması gerektiğini not etmiştir.²⁰³

Divan buradan sonra, *MOTOE* kararının ötesine geçerek, üye devletlerin nasıl tedbirler almak suretiyle bu tür münhasır yetkilerin hâkim durumun kötüye kullanılması oluşturmasını önleyebileceğini belirtmiştir. Divan, kamu kuruluşlarının rekabet hukuku yükümlülüklerine ilişkin ABİHA md. 106'ya da atıf yaparak pazara giriş yetkisinin nasıl denetleneceğini açıklamıştır. Bu kapsamdaki ön izin yetkilerinin kullanımı şeffaf, açık ve kesin bir çerçevede belirlenmeli ve keyfi veya ayrımcı olmayan ve etkin denetime elverişli bir yetki kullanımı sağlanmalıdır.²⁰⁴ Bu yetkiye ilişkin çerçeve, şeffaf ve ayrımcı olmayan ayrıntılı usul kuralları içermeli ve örneğin ön izin başvurusuna ve bunun üzerine alınacak karara uygulanacak zaman sınırları gibi hususları içermelidir.²⁰⁵ FIFA/UEFA kuralları bakımından böyle bir çerçeve bulunmaması sebebiyle bu kuruluşların yetkilerinin hâkim durumun kötüye kullanılması oluşturduğu sonucuna varılmıştır.²⁰⁶

ABAD dördüncü olarak ilgili FIFA/UEFA kurallarını *Meca-Medina* içtihadından farklı bir yönde ABİHA md. 101/1 kapsamında değerlendirmiştir. Divan kararın bu kısmında önceki içtihadından farklı olarak federasyonların diğer müsabakalara ön izin verme ve bu müsabakalara katılanlara yaptırım uygulama yetkilerini ilk defa rekabeti kısıtlama *amacı* veya *etkisi* açısından değerlendirmiştir. İlk olarak rekabeti kısıtlama *amacı* tanımlanmış ve dar olarak tanımlanacak bu tedbirlerin ay-

²⁰¹ Ibid, para 129.

²⁰² Ibid, para 131.

²⁰³ Ibid, paras 132-134.

²⁰⁴ Ibid, paras 135-138.

²⁰⁵ Ibid, para 136.

²⁰⁶ Ibid, para 152.

rica etki değerlendirmesi yapmaya gerek olmadan ABİHA md. 101/1'i ihlal edeceği belirtilmiştir.²⁰⁷ ABAD bu davranış türlerine örnek olarak teşebbüslerin rakiplerini pazarın dışına iten kartel dışındaki yatay anlaşmalarını belirtmiştir.²⁰⁸ Rekabeti kısıtlama *amacı* değerlendirilmesinin ilgili teşebbüs kararının içeriğine (i), ekonomik ve hukuki bağlamına (ii) ve amacına (iii) bakarak değerlendirileceği de belirtilmiştir.²⁰⁹ ABAD, FIFA/UEFA'nın dava konusu yetkilerinin şeffaf, objektif ve ayrımcılık yapmayan kriterler ve detaylı usul kuralları sunan bir çerçeveye tabi olmadığını; bu tür münhasır yetkiler ilkesel olarak mümkün iken ilgili çerçevenin yokluğunun yetkilerin meşruiyetini ortadan kaldırdığını belirtmiştir.²¹⁰ Divan, FIFA ve UEFA'nın kendilerine rakip olacak teşebbüslerin pazara erişimini engelleme, kontrol etme ve koşullandırma yetkilerini rekabet hukukunun amaçlarına uygun bir piyasa oluşmasını önleyecek potansiyelde bulmuştur.²¹¹ Bu nedenle de ilgili kurallar, rekabete aykırı amaç güden düzenlemeler olarak tanımlanmıştır.²¹² Böylelikle *Meca-Medina* içtihadında olmayan bir rekabet ihlali, ABİHA m. 101/1 kapsamında rekabeti kısıtlama *amacı* taşıyan tedbir, federasyon yetkileri bakımından ilk defa tanımlanmıştır.

ABAD beşinci olarak ABİHA m. 101/1 ve 102'yi ihlal ettiğini tespit ettiği FIFA/UEFA işlemlerinin haklı gösterilebilirliğini ele almıştır. Divan burada *Wouters* ve *Meca-Medina* içtihadına göre haklı sebebe dayanan ve orantılı uygulanan tedbirlerin haklı gösterilebileceği kuralına bir istisna getirmiştir. ABAD'a göre bu davada olduğu gibi, rekabeti kısıtlama, engelleme ve bozma *amacı* taşıyan davranışlar *Wouters* ve *Meca-Medina* içtihadına göre haklı gösterilemez.²¹³ Divana göre bu tür tedbirler sadece m. 101/3 ve 102'ye göre belli kriterlerin toplu olarak sağlanması halinde haklı gösterilebilir. ABİHA m. 101/3'e göre haklı gösterme için hep birlikte sağlanması gereken koşullar şunlardır: ilgili anlaşmanın, söz konusu ürünlerin veya hizmetlerin üretimini veya dağıtımını ya da teknik veya ekonomik ilerlemeyi teşvik etmek suretiyle

²⁰⁷ Ibid, para 159.

²⁰⁸ Ibid, para 164..

²⁰⁹ Ibid, paras 165-167.

²¹⁰ Ibid, paras 174-175.

²¹¹ Ibid, para 176.

²¹² Ibid, paras 178-179.

²¹³ Ibid, paras 186-188.

etkinlik kazançları elde etmeye katkıda bulunarak etkinlik kazançları sağlaması olasılığının yeterli bir derecede kanıtlanması gerekliliği (i), aynı olasılık derecesinde, bu etkinlik kazançlarından kaynaklanan kârın adil bir kısmının kullanıcılara ayrıldığıının gösterilmesi (ii), bu etkinlik kazançlarını elde etmek için zorunlu olmayan kısıtlamalar getirmemesi gerekliliği (iii), katılan işletmelere, ilgili ürünlerin veya hizmetlerin önemli bir kısmı için etkin rekabeti ortadan kaldırma fırsatı vermemesi gerekliliğidir (iv).²¹⁴ ABİHA m. 102'ye göre haklı gösterme için hep birlikte sağlanması gereken koşullar ise şunlardır: davranışın gerçekten verimlilik kazançlarının elde edilmesine olanak tanıyabileceğini, bu kazançların varlığını ve boyutunu belirleyerek kanıtlamak gerekliliği (i), bu tür verimlilik kazançlarının, ilgili pazar(lar) üzerindeki rekabet ve tüketici refahı üzerindeki muhtemel zararlı etkileri dengelediğini gösterme gerekliliği (ii), bu davranışın, bu verimlilik kazançlarının elde edilmesi için gerekli olduğunu kanıtlamak gerekliliği (iii) ve mevcut veya potansiyel rekabetin tümünü veya çoğunu ortadan kaldırarak etkin rekabeti ortadan kaldırmaması gerekliliğidir (iv).²¹⁵ Bu koşulların sağlandığını ispat yükü de davalıdadır.²¹⁶ Bu konudaki nihai değerlendirme de ulusal mahkemelere bırakılmıştır.²¹⁷

ABAD, altıncı olarak FIFA/UEFA'nın müsabakalara ilişkin diğer ekonomik haklardan münhasıran bu federasyonların faydalanmasına dair kurallarını AB rekabet hukuku açısından değerlendirmiştir. FIFA/UEFA iç kurallarına göre bu federasyonların yetki alanındaki tüm müsabakalardan doğan ticari hakların asli sahibi FIFA/UEFA'dır. Divan bu uygulamanın ilgili ticari hakların kullanılması bakımından FIFA/UEFA'ya ilgili pazardaki rekabet üzerinde dikey olarak tekel yetkisi tanıdığını belirtmiştir.²¹⁸ Çünkü muğlak bir dille kaleme alınmış bu kurallar FIFA/UEFA'yı bünyelerinde düzenlenen müsabakalara bağlı yayın gibi hakların kullanılması konusundaki taleplere karşılık arz sunan tek otorite haline getirmektedir. ABAD muğlak bir dille kaleme alınmış bu kuralları ABİHA m. 101/1 kapsamında rekabete aykırı amaç taşır ve m. 102 anlamında hâkim durumun kötüye kullanılması oluş-

²¹⁴ Ibid, para 190.

²¹⁵ Ibid, para 204.

²¹⁶ Ibid, paras 191, 205.

²¹⁷ Ibid, para 206.

²¹⁸ Ibid, para 227.

turur bulmuştur.²¹⁹ Haklı gösterme ise ikiye ayrılmıştır.²²⁰ FIFA/UEFA bünyesinde bu federasyonlar tarafından düzenlenen, diğer düzenleyiciler dışında kalan, müsabakaların hak sahipliğine ilişkin kurallar ABİHA 101 ve 102'ye uygun bulunmuştur. FIFA/UEFA'nın yetki alanında üçüncü taraflarca düzenlenen müsabakaların pazarlamasına ilişkin münhasır haklara ilişkin kuralların ise ulusal mahkemelerce yapılacak bir değerlendirme ile haklı gösterilmesi gerektiğine hükmedilmiştir.

2. *International Skating Union Kararı*

International Skating Union davasında önce vakalar ortaya konacak, sonra ABAD'ın kararı incelenecektir.

International Skating Union davasındaki vakalar şöyle belirtilebilir. Uluslararası Paten Birliği (*International Skating Union*, "ISU") artistik buz pateni ve sürat pateni alanında düzenleme ve denetleme yetkisini haiz, Uluslararası Olimpiyat Komitesi (*International Olympic Committee*, "IOC") tarafından tanınan tek spor federasyonudur.²²¹ ISU kuralları uyarınca ISU üyesi ulusal federasyonlar ve üçüncü taraflar paten müsabakası düzenlemek için ISU'dan ön izin almalıdır.²²² ISU ayrıca, sporcuların bir müsabakaya katılmadan önce o müsabakanın ISU tarafından yetkilendirilmiş ve ISU kuralları ile uyumlu olduğunu doğrulamak için ISU'nun uygunluk kurallarına uymasını zorunlu kılmaktadır.²²³ ISU, uygunluk kurallarına aykırılık halinde sporculara hayat boyu ISU müsabakalarından men edilme dahil uygunluk kaybı yaptırımını uygulama yetkisine sahiptir.²²⁴ Yine ISU düzenlemeleri uyarınca sporcular, ISU tarafından yetkilendirilmemiş müsabakalar sebebiyle haklarında verilen ISU'nun uygunluk yaptırımlarına karşı spor tahkim mahkemesine (*Court of Arbitration for Sport*, "CAS") gidebilmektedir.²²⁵ Hollanda'da yerleşik iki sporcu, ISU'nun ön izin ve uygunluk kurallarını ABİHA md. 101 ve 102'ye aykırı olduğu iddiasıyla Komis-

²¹⁹ Ibid, para 230.

²²⁰ Ibid, para 241.

²²¹ International Skating Union, dn. 12, para 4.

²²² Ibid, paras 9-12.

²²³ Ibid, paras 13-14.

²²⁴ Ibid, para 15.

²²⁵ Ibid, paras 18-19.

yonu şikâyet etmiştir.²²⁶ Komisyon; ön izin, uygunluk ve bunlarla birlikte tahkime ilişkin ISU kurallarının ABİHA md. 101/1 kapsamında rekabeti kısıtlama *amacını* taşıması sebebiyle bu maddeleri ihlal ettiği ve haklı gösterilemediği sonucuna varmıştır.²²⁷ ISU, Komisyonun bu kararının iptali talebiyle Genel Mahkeme (ABAD) önüne gitmiştir.²²⁸ Genel Mahkeme, Komisyon kararını, tahkim kurallarına ilişkin kısmı hariç, haklı bulmuştur.²²⁹ Karar tarafların çapraz temyizi ile Adalet Divanı (ABAD) önüne gelmiştir.

Adalet Divanı, ilk olarak, ABİHA m. 101'in ekonomik etkinlik olarak spora uygulanmasına ilişkin uygulamayı önceki içtihadına atıf yaparak ortaya koymuştur.²³⁰ Divan, burada, önceki içtihadından farklı olarak, rekabeti kısıtlama amacı/etkisi konusundaki genel ilkeleri daha ayrıntılı olarak ortaya koymuştur.²³¹ Bu değerlendirmede öne çıkan husus ise şudur: Adalet Divanı, *Meca-Medina* içtihadının içkin olarak rekabeti kısıtlama *amacı* taşıyan tedbirlere uygulanmayacağını belirtmiştir. Yani bir spor faaliyetinin adil olarak, eşit rekabet koşulları içinde ve sporcu sağlığını korumayı amaçlayan orantılı tedbirlerinin AB rekabet hukukuna uygunluğu değerlendirmesinden önce rekabeti kısıtlama *amacı* taşımadığının ortaya konması gerekmektedir.²³² Bu nedenle, Divan genel esasları takiben Genel Mahkemenin ABİHA m. 101/1 değerlendirmesini incelemiştir.

Adalet Divanı, ikinci olarak, mevcut olayda ABİHA m. 101/1 kapsamında rekabeti kısıtlama *amacı* olup olmadığı yönünde değerlendirme yapmıştır. Divan, burada bir birlik veya teşebbüsün kendisinin de aktif olarak rekabet ettiği bir pazarda disiplin düzenlemesi, kontrol ve yaptırım yetkilerine sahip olması halinde bu yetkilerin *MOTOE* içtihadına tabi olacağını belirtmiştir.²³³ Bu kapsamda da ilk olarak bu yetkilerin adil ve yeteneklere dayalı spor rekabetini teşvik edecek şeffaf, açık ve kesin maddi koşullar ile buna ek şeffaf ve ayırmacı olmayan

²²⁶ Ibid, paras 20–22.

²²⁷ Ibid, paras 27–34.

²²⁸ Ibid, para 35.

²²⁹ Ibid, paras 39–47.

²³⁰ Ibid, paras 91–96.

²³¹ Ibid, paras 101–115.

²³² Ibid, para 113.

²³³ Ibid, para 130.

usul kurallarına tabi olup olmadığı değerlendirilmiştir.²³⁴ Burada amaç ise ilgili yetkilerin keyfi, ayrımcı ve orantısız bir şekilde kullanılmasını önlemektir.²³⁵ Zira bu şartları sağlamayan yetkiler rakip olabilecek teşebbüslerin ilgili pazara erişimini veya rakip pazarların oluşturulmasını veya pazarlanmasını engelleyebilir.²³⁶ Böylelikle sporcuları da bu rakip yarışmalara katılma fırsatından mahrum bırakır ve diğer ilgililerin, örneğin izleyicilerin bu müsabakalara katılmasını ve izlemesini engeller.²³⁷ Adalet Divanı, dava konusu tedbirin bu nedenlerle ABİHA m. 101 kapsamında olduğu ve Genel Mahkemenin kararının bu yönüyle hukuken yerinde olduğu sonucuna varmıştır.²³⁸

Adalet Divanı, üçüncü olarak, uyuşmazlık çözümü / CAS tahkim kurallarının AB rekabet hukukuna uygunluğuna ilişkin Genel Mahkeme değerlendirmesini incelemiştir. Divan, ilgili tahkim kurallarının ekonomik etkinlik olarak spora ilişkin olmaları sebebiyle AB rekabet hukuku kapsamında kalacağını ve bu nedenle de nerede ve kim tarafından kurulup uygulandıklarından bağımsız olarak AB rekabet hukuku kurallarına uygun olması gerektiğini belirtmiştir.²³⁹ Dava konusu olay sadece AB sınırları içinde bu faaliyetlere uygulanacak uyuşmazlık çözüm yollarını kapsamaktadır.²⁴⁰ ABİHA m. 101 ve 102 bireylere ulusal mahkemelerce korunması gereken doğrudan etkili haklar tanımaktadır ve AB kamu politikasının konusunu oluşturmaktadır.²⁴¹ Taraflar, kural olarak, uyuşmazlık çözümü için bir tahkim organı atayabilir. Buna karşın bu tahkim organının kararlarının AB hukukunca tanınan temel hükümlere ilişkin etkin bir yargısal koruma sağlaması gerekmektedir.²⁴² Bu kural, özel hukuka tabi uluslararası spor birliklerinin sporcularla ilgili aldığı kararlara ilişkin uyuşmazlık çözüm yollarını da kapsamaktadır.²⁴³ Bu tür tahkim kararların etkili yargısal bir denetime tabi olmaması AB hukukunca tanınan doğrudan etkili

²³⁴ Ibid, paras 131-135.

²³⁵ Ibid, para 136.

²³⁶ Ibid, para 146.

²³⁷ Ibid.

²³⁸ Ibid, paras 148-149.

²³⁹ Ibid, para 189.

²⁴⁰ Ibid, para 190.

²⁴¹ Ibid, para 192.

²⁴² Ibid, para 193.

²⁴³ Ibid.

hakların korunmasını olumsuz yönde etkileyecektir.²⁴⁴ ABAD, önceki içtihadına atıf yaparak, spor birliklerine tanınan özerkliğin bireylere AB hukukunca tanınan hakları sınırlandırmayı kapsamayacağını belirtmiştir.²⁴⁵ Bu nedenle dava konusu ISU ön izin ve uygunluk yetkilerine ilişkin tahkim kurallarının AB hukukuna uygun bir etkili yargısal korumaya tabi olması gerekmektedir. Bu korumayı sağlayacak mahkeme ABİHA md. 101 ve 102'ye uyumu sağlamalı ve ABİHA md. 267'ye göre ön karar başvurusu yapabilmelidir.²⁴⁶ Genel Mahkemenin ilgili tahkim kurallarını genel ve soyut bir şekilde spor faaliyetlerine özgü sebeplerle haklı gösterilebilir bulması ve bu tahkim kararlarına karşı ulusal mahkemelerde tazminat davası açılabilmesi ve Komisyon ile ulusal rekabet otoritelerine şikayet edilebilmesini AB hukukunun etkililiği için yeterli görmesi Adalet Divanı tarafından yerinde bulunmamıştır.²⁴⁷ Özellikle de sporcuların profesyonel hayatlarının kısıtlılığı bakımından ilgili yargı yolları ABAD tarafından yeterli görülmemiştir.²⁴⁸ Adalet Divanı bu nedenle Genel Mahkemenin tahkim kurallarına ilişkin rekabet kurallarına uygunluk değerlendirmesini yerinde bulmamıştır.

3. Değerlendirme

AB rekabet hukuku ile spor arasındaki ilişki, *Superleague* ve *International Skating Union* kararları ışığında, bu kararlar kendilerinden öncekilerle karşılaştırıldığında, ne yönde şekillenmektedir? Bu soru; uygulama alanı / kapsam, ihlal ve haklı gösterme altında üçe ayrılarak yanıtlanabilir.

Birincisi, AB rekabet hukukunun *uygulama alanı* üstünde durulabilir. İç pazar değerlendirmelerine paralel şekilde burada da *ilkesel olarak*, spor ekonomik etkinlik oluşturduğu müddetçe ve kamu otoritelerinin yanı sıra bir alanı toplu biçimde düzenlemeye yetkili kuruluşların eylemleri itibarıyla AB rekabet hukukunun *uygulama alanı* içinde kalmaya devam etmektedir. *Superleague* ve *International Skating*

²⁴⁴ Ibid, para 194.

²⁴⁵ Ibid, para 196.

²⁴⁶ Ibid, para 198.

²⁴⁷ Ibid, paras 199–200.

²⁴⁸ Ibid, para 201.

Union kararları özelinde AB rekabet hukukunun kapsamında ise bu kuruluşların sporculara ve kulüplere uyguladıkları yaptırım yetkileri ile bu kuruluşların aktif olarak yer aldıkları spor faaliyetlerine katılacak (potansiyel) rakip teşebbüslerin ilgili pazara katılmaları veya burada faaliyet göstermelerine ilişkin yetkileri ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir. Rekabet hukukuna ilişkin kararlar, uygulama alanı tanımı itibariyle iç pazar içtihadına paralel değerlendirmeler getirmektedir. Bu değerlendirme 2023 sonrasındaki kararlarda da benzer şekilde uygulanmaya devam etmektedir. ABAD, 2023 öncesi içtihadına paralel olarak sporun ekonomik olmayan yönleri ile ilgili alınan ve ekonomik hedefler içermeyen tedbirler dışındaki tüm tedbirleri AB rekabet hukuku kapsamı içinde değerlendirmektedir. Buna karşın, ABAD'ın 2023 sonrası kararlarıyla Avrupa'daki spor faaliyetleri bakımından yetkili kuruluşların hem politika belirleme yetkilerini hem de sorumluluk mekanizmalarını önceki kararlara kıyasla daha katı ve ayrıntılı bir şekilde AB rekabet hukuku kapsamında incelediği söylenebilir.²⁴⁹

²⁴⁹ Bkz. Borja García, "Down with the Politics, Up with the Law! Reinforcing EU law's supervision of Sport Autonomy in Europe", *The International Sports Law Journal*, Cilt: 23, Sayı: 4, 2023, s. 416-421. Royal Antwerp and ISU endorse some of the characteristics of the European Model of Sport without explicitly referring to it. The Court recognises across the three judgments the specific nature of sport, the cultural importance of sport in Europe, the primacy of sporting merit and equal opportunities in sport competitions, and the relevance of redistribution to maintain amateur and commercial sport intertwined. The CJEU also acknowledges the legitimacy of sport governing bodies as regulators of their sport, but severely limits their autonomy to do so. The judgments are extremely critical of sport governance structures in two main areas: policy-making processes, and accountability mechanisms. The latter is severely criticised with demands for sport federations to produce thorough and convincing evidence that could demonstrate the benefits of their anticompetitive rules and regulations, so they can be granted and exemption under EU law. Furthermore, the Court criticises forced arbitration through the Court of Arbitration for Sport. The judgments assert the primacy of EU law over politics in European sport regulation, whilst also reinforcing the supervised nature of sport autonomy in the European Union. The judgments can also be interpreted as a warning to the Commission, European Parliament, and Council of the EU on the limits of Article 165 TFEU in the development of a European sport policy." "container-title": "The International Sports Law Journal", "ISSN": "2213-5154", "issue": "4", "language": "en", "page": "416-421", "source": "Springer Link", "title": "Down with the Politics, Up with the Law! Reinforcing EU law's supervision of Sport Autonomy in Europe", "volume": "23", "author": [{"family": "García", "given": "Borja"}], "issued": {"date-parts": [{"2023", 12, 1}]}, "locator": "416-421", "label": "page"}, "schema": "https://github.com/citation-style-language/schema/raw/master/csl-citation.json"}]

İkincisi, spor AB rekabet hukukunun uygulama alanı içinde kaldığında, bu kez de ihtilaflı önlemin *ihlal* oluşturup oluşturmadığı kontrol edilmektedir. *İlkesel olarak*, ihtilaflı önlemler, yetkili kuruluşların yaptırım yetkileri ile bağlantılı olarak rekabetin kısıtlanması yasağı veya yetkili kuruluşun pazardaki rekabete de katılması halinde pazara katılmak isteyenlere ön izin verme yetkisi ile bağlantılı hâkim durumun kötüye kullanılması yasağı kapsamında AB rekabet hukukuna aykırılık taşımaya devam etmektedir. Bununla birlikte, 2023 sonrasındaki kararlar AB rekabet hukuku ihlallerinin sınıflandırılması, tanımı ve diğer ihlal türleri ile ilişkileri açısından birtakım önemli yenilikler içermektedir. İlk olarak rekabetin kısıtlanması yasağı (ABİHA md. 101), bağlamında spor faaliyetleri bakımından rekabeti kısıtlama *amacı* veya *etkisi* olan tedbirler ayrımı 2023 yılındaki kararlar ile ilk defa yorumlanmıştır. Divan, özellikle de spor bakımından yetkili kuruluşların, kendilerinin de katıldıkları faaliyetlerle ilgili diğer müsabakalara ön izin verme ve bu müsabakalara katılanlara yaptırım uygulama yetkilerinin belirli usuli ve maddi koşulları sağlamaması halinde, rekabeti kısıtlama *amacı* taşıyan bir tedbir olarak ABİHA m. 101/1'i ihlal edeceğine hükmetmiştir.²⁵⁰ Zira yetkili kuruluşların bu yetkilerinin AB rekabet hukukunun hedeflerini ihlal edecek şekilde kullanılmasını önleyecek usuli ve maddi garantilerin olmaması bu yetkileri daha ağır bir ihlal olarak sınıflandırmak için yeterli bulunmuştur. Divan tarafından "yetkilerinin şeffaf, objektif ve ayrımcılık yapmayan kriterler ve detaylı usul kuralları"²⁵¹ olarak tanımlanan iyi yönetim ilkeleri olarak da belirtilebilir. ABAD, bu yorum ile *Meca-Medina* içtihadından ayrılarak, spor faaliyetleri ile bağlantılı AB rekabet hukuku ihlalleri bakımından yeni bir sınıflandırma getirmiştir. Dolayısıyla artık yetkili kuruluşların spor faaliyetlerine ilişkin yetkileri ABİHA md. 101 kapsamında değerlendirilirken ilk olarak rekabeti kısıtlama *amacı* olup olmadığına bakılacaktır. Eğer rekabeti kısıtlama *amacı* tespit edilemezse ilgili tedbir *Meca-Medina* içtihadına göre ele alınabilecektir. Dolayısıyla yeni kararlar spor federasyonlarının sporcular ve kulüplere ilişkin yaptırım yetkileri bakımından rekabeti kısıtlama *amacı* taşıyan tedbir sınıflandırması getirmek suretiyle bunların AB rekabet hukukuna uygun kabul edilebilmesi için ayrıntılı iyi yönetim kurallarına tabi olması gerekliliğini de beraberinde getirmiştir.

²⁵⁰ Superleague, dn. 11, paras 174-176.

²⁵¹ Ibid, paras 174-175; International Skating Union, dn. 12, paras 131-135.

2023 sonrası kararların AB rekabet hukuku ihlalleri bakımından getirdiği ikinci yenilik ise iyi yönetim ilkelerinin ABİHA m. 102 bakımından da daha açık ve ayrıntılı olarak vurgulanmasıdır. Sporda yetkili kuruluşların kendilerinin de katıldığı faaliyetlere katılmak isteyen diğer (potansiyel) rakip teşebbüslerin pazara giriş veya pazarda rekabet koşullarını etkileme yetkileri *MOTOE* kararında hâkim durumun kötüye kullanılması yasağı (ABİHA m. 102) kapsamında değerlendirilmişti. Spor faaliyetleri bakımından hâkim durumun kötüye kullanılması çoğunlukla yetkili kuruluşların kendilerinin de rekabet etkileri pazara girişe ilişkin ön izin yetkileri bakımından tartışılmaktadır. Ön izin yetkisine ilişkin 2023 sonrası kararların *MOTOE*'den farkı ise, *MOTOE*'de kısaca değinilen²⁵² bu tür yetkilerin AB rekabet hukuku amaçlarına aykırı olarak kullanılmasını engelleyecek garantilerin daha ayrıntılı olarak belirtilmesidir. *MOTOE* kararında kamusal yetkilerin kullanılması ile ilgili olarak ABİHA m. 106 temelinde geliştirilmiş ilkeler yeni kararlar ile AB rekabet hukuku uygulamasına aktarılmaktadır.²⁵³ Bu bağlamda ABİHA m. 106 çerçevesinde geliştirilen içtihadın, özellikle de hâkim durumdaki teşebbüsün rakiplerine eşit fırsatlar sunma yükümlülüğü bakımından, ABİHA m. 101 ve 102 uygulamasına da genişletilmesi öngörülmektedir.²⁵⁴ ABAD, yeni kararlarında

²⁵² MOTOE, dn. 162, paras 49-53.

²⁵³ Jan Zgliniski, “Can EU Competition Law Save Sports Governance?”, *The International Sports Law Journal*, Cilt: 23, 2023, s. 476–477.

254 Pablo Ibáñez Colomo, "Will Article 106 TFEU Case Law Transform EU Competition Law?", *Journal of European Competition Law & Practice*, Cilt: 13, Sayı: 6, 2022, s. 385-386.} Cilt: 13, Sayı: 6, 2022, s. 385-386."plainCitation": "Pablo Ibáñez Colomo, "Will Article 106 TFEU Case Law Transform EU Competition Law?", *Journal of European Competition Law & Practice*, Cilt: 13, Sayı: 6, 2022, s. 385-386.", "noteIndex": 253, "citationItems": [{"id": "9111", "uris": ["http://zotero.org/users/1653358/items/159E55JH"], "itemData": {"id": "9111", "type": "article-journal", "abstract": "Article 106 TFEU was central to the liberalisation of State-owned monopolies during the 1990s. The doctrines developed by the Court paved the way for the reduction of the scope of the economic activities covered by exclusive and special rights. The idea of equality of opportunity underpins this case law, and for good reasons. It is reasonable to expect that the State will legislate in a way that gives all economic operators the same chances to succeed in the marketplace. Accordingly, an undertaking benefitting from exclusive or special rights must not enjoy a regulatory advantage on an adjacent market open to competition. In the same vein, entrusting an undertaking with the power to regulate its own competitors would create a conflict of interest that would be inherently at odds with Article 106 TFEU.", "container-title": "Journal of European Competition Law

spor bakımından yetkili kuruluşların ön izin yetkilerinin kullanımının şeffaf, açık ve kesin bir çerçevede belirlenmesi ve keyfi veya ayrımcı olmayan ve etkin denetime elverişli bir yetki kullanımının sağlanması koşulu getirilmiştir.²⁵⁵ Yetkili kuruluşlara daha katı bir AB rekabet hukuku uygulaması katmanı getirilmiş ve bu kapsamdaki tek yetkilerini haklı gösterme alanları sınırlandırılmıştır.²⁵⁶ Yani sporda yetkili kuruluşlara ön izin yetkileri verilebilir, fakat bu yetkilerin AB rekabet hukukuna uygun kullanılmasını sağlayacak düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

2023 sonrası kararların AB rekabet hukuku ihlalleri bakımından getirdiği üçüncü yenilik ise iyi yönetim ilkelerinin hem ABİHA m. 101 hem de m. 102 ihlali değerlendirmesinde ağırlıklı rol verilmesi suretiyle bu iki ihlal türünün birbirine yaklaşmasıdır. ABAD, *International Skating Union* kararında ABİHA m. 101/1 kapsamında rekabeti kısıtlama amacı değerlendirmesi yaparken MOTOE kararındaki ABİHA md. 102 değerlendirmesi yapılırken kullanılan federasyon yetkilerinin tabi olması gereken sınırlama, yükümlülük ve denetimlere de atıf yapmıştır.²⁵⁷ ABAD, ABİHA md. 101 ve 102'nin farklı kapsam ve koşullar içeren maddeler olmasına karşın gerekli koşulların sağlanması halinde aynı olaya birlikte uygulanabileceklerini ifade etmiştir.²⁵⁸ Bu nedenle özellikle iyi yönetim ilkelerine uyum bakımından iki maddenin uygulamasının birbirine yaklaştığı söylenebilir. Bunun uygulamadaki yansımaları ise spor federasyonlarının ön izin ve yaptırım yetkilerinin AB rekabet hukukuna uygun kabul edilebilmesi için ayrıntılı usul ve maddi koşullara tabi olacak şekilde yeniden düzenlenmesi gerekliliğinin doğması olarak belirtilebilir.²⁵⁹

& Practice", "ISSN": "2041-7764", "issue": "6", "page": "385-386", "source": "Silverchair", "title": "Will Article 106 TFEU Case Law Transform EU Competition Law?", "volume": "13", "author": [{"family": "Ibáñez Colomo", "given": "Pablo"}], "issued": {"date-parts": ["2022", "9", "1"]}, "locator": "385-386", "label": "page", "schema": "https://github.com/citation-style-language/schema/raw/master/csl-citation.json"}]

²⁵⁵ C-333/21 European Superleague Company, ECLI:EU:C:2023:1011, para. 135-138.

²⁵⁶ Zgliniski, dn. 252, s. 477.

²⁵⁷ International Skating Union, dn. 12, para 127.

²⁵⁸ Ibid, para 128.

²⁵⁹ Bkz. Giorgio Monti, "EU competition law after the Grand Chamber's December 2023 sports trilogy: European Super League, International Skating Union and Royal Antwerp FC", *Revista de Derecho Comunitario Europeo*, Sayı: 77, 2024, s. 11-43.

Üçüncüsü, ABAD ihlallerin haklı gösterilmesi testini değiştirmiş ve ABİHA 101 ile 102'ye ilişkin haklı göstermeyi birbirine yaklaştırmıştır. Bu kararlar öncesinde sporla bağlantılı AB rekabet hukuku ihlallerinde haklı gösterme *Meca-Medina* içtihadı uyarınca rekabetin kısıtlanması yasağı (ABİHA m. 101) ihlallerinin meşru sebep ve orantılılık ilkesine uyum şartıyla haklı gösterilebileceğine hükmedilmekteydi.²⁶⁰ ABAD, *Superleague* kararında *Meca-Medina* içtihadının ABİHA m. 101/1 kapsamında rekabeti kısıtlama *amacı* taşıyan tedbirlerin haklı gösterilmesine uygulanmayacağını belirtmiştir.²⁶¹ ABAD'a göre rekabeti kısıtlama *amacı* taşıyan tedbirler sadece ABİHA m. 101/3'teki dört koşulun hepsinin sağlanması halinde haklı gösterilebilecektir. Benzer şekilde 2023 öncesi kararlarda tartışılmamış olan herhangi bir usul/maddi kritere tabi tutulmamış ön izin yetkisi şeklindeki hâkim durumun kötüye kullanılması yasağı (ABİHA m. 102) ihlallerinin haklı gösterilmesi de *Superleague* kararında farklı dört kümülatif koşulun sağlanması şartına bağlanmıştır.²⁶² Haklı göstermeye ilişkin 2023 sonrası kararların ilk sonucu spor federasyonlarının AB rekabet hukuku ihlallerinin haklı gösterilmesinin zorlaştırılması olarak belirtilebilir. İkinci sonucu ise ABİHA m. 101/1 kapsamında rekabeti kısıtlama *amacı* taşıyan ihlaller ile m. 102 kapsamında hâkim durumun kötüye kullanılması ihlallerinin haklı gösterilme kriterlerinin birbirine yaklaştırılmasıdır. İki haklı göstermedeki ortak kriter, ilgili tedbirin söz konusu teşebbüse pazarın önemli bir kısmı için etkin rekabeti ortadan kaldırma fırsatı vermemesi gerekliliğidir. ABAD, *Superleague* kararında ABİHA m. 101 ve 102'nin haklı gösterme bakımından tutarlı olarak yorumlanması gerektiğine da ayrıca vurgu yapmaktadır.²⁶³ Bu da aslında *Meca-Medina* ile spor faaliyetlerine aktarılan *Wouters* içtihadının ABİHA m. 102'ye de genişletilmesi suretiyle iki ihlal arasında tutarlı bir analitik çerçevenin geliştirilmesi ihtiyacı açısından olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.²⁶⁴ Bu nedenlerle spor faaliyetleri ile bağlantılı AB rekabet hukuku ihlallerini haklı gösterme konusunda

²⁶⁰ *Meca-Medina and Majcen v Commission*, dn. 161, paras 42, 45.

²⁶¹ *Superleague*, dn. 11, para 186.

²⁶² *Ibid*, para 204.

²⁶³ *Ibid*, paras 186, 207.

²⁶⁴ Ben van Rompuy, EU Court of Justice Delineates the Scope of the *Wouters* Exception (2024).

ortak yönleri artan ve zorlaştırılmış bir ABAD içtihadının gelişmekte olduğu sonucuna varılabilir.

Spor faaliyetleri bakımından 2023 yılındaki kararlar ile haklı göstermede iç pazar ve rekabet hukukundaki ayrılma da eleştirileri beraberinde getirmektedir.²⁶⁵ Şöyle ki, iç pazardaki serbesti kısıtlamaları haklı gösterme kapsamında iç pazar hukukunda *Cassis de Dijon* içtihadının spor faaliyetlerine uygulanmış hali olan *Bosman* ile aynı temelde geliştirilmiştir. Buna göre haklı gösterilmede dayanılacak haklı sebeplerin işlevsel dengi rekabet hukuku ihlalleri bakımından *Meca-Medina* ile geliştirilmiştir. 2023 yılındaki kararlar ile *Meca-Medina* içtihadının rekabeti kısıtlama *amacı* taşıyan tedbirler bakımından uygulanmayacağına hükmedilmiştir. İç pazar hukuku ve rekabet hukuku kuralları her ne kadar farklı hukuki dayanaklar temelinde uygulansa da bunların ihlalinin haklı gösterilmesi gibi temel bir konuda farklı testler uygulanması ve ABİHA m. 101/3'e göre haklı göstermenin katı bir şekilde tanımlanması AB hukuku açısından sorgulanabilir nitelik taşıyabilmektedir.

Spor faaliyetleri ile bağlantılı rekabet hukuku ihlallerine ilişkin haklı göstermedeki bir diğer yenilik de yetkili kuruluşların yetki alanlarındaki müsabakalarından kaynaklanan yayın gibi ekonomik hakların da sahibi olmasına ilişkindir. *Superleague* kararı bu tür yetkilerin yetkili kuruluşlar dışındaki kişiler tarafından düzenlenen müsabakalar bakımından ABİHA m. 101'i (rekabeti kısıtlama *amacı*) ve 102'yi ihlal ettiğini; bunların haklı gösterilmesi gerektiğine hükmetmiştir.²⁶⁶ Dolayısıyla federasyonlar bu tür yetkileri bakımından da haklı gösterme yükümlülüğü altına girecektir.

Son olarak 2023 sonrası kararlar, doğrudan AB rekabet hukuku ile bağlantılı olmasa da spor faaliyetlerine ilişkin uyuşmazlık çözüm yöntemlerine de, özellikle CAS'a, değinmeye başlamaktadır. *Meca-Medina* kararında tartışılmayan CAS; *ISU* kararında ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Buna göre AB hukuku kapsamındaki spor faaliyetlerine ilişkin uyuşmazlık çözüm yöntemleri, AB hukukunca tanınan ve doğrudan etkili ABİHA m. 101 ve 102 gibi hakları sınırlamamalı ve AB

²⁶⁵ Bkz. Weatherill, dn. 158.

²⁶⁶ *Superleague*, dn. 11, paras 227, 230, 241.

hukuk düzeni kapsamındaki ön karar yoluna başvurma gibi hukuki güvenceleri tanınmalıdır.²⁶⁷ Bu yorumun İsviçre’de bulunan CAS’ın hukuki yapısında da ciddi bir revizyon ihtiyacı doğuracağı tahmininde bulunulabilir.²⁶⁸

SONUÇ

Bu çalışma ile AB iç pazar ve rekabet hukuku ile spor arasındaki ilişki ABAD’ın 2023 yılı ve sonrasında verdiği dört karar ışığında *günümüzde ne yönde şekillenmektedir*, sorusu yanıtlanmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda varılan sonuçlar altı başlık altında toparlanabilir.

Kararların ilk ve belki de en önemli sonucu, Avrupa’daki spor federasyonlarının yetkilerinin yeniden düzenlenmesi gerekliliğini doğurmasıdır. Yetki alanlarındaki spor faaliyetleri bakımından güçlü yetkilere sahip federasyonların düzenleyip/denetledikleri pazarda rekabet de etmesi, pazara giriş konusunda kapı tutucu rolleri, ekonomik haklara münhasır olarak sahip olması ve uyuşmazlıkları kendilerine özgü yollarla çözmesi AB hukuku içindeki yerlerinin yeniden belirlenmesine yol açacak davaları tetiklemiştir. Yeni kararlar ile genel olarak federasyonlara yetkilerinin AB hukukuna uygun olduğunu kanıtlama yükümlülüğü getirilmektedir.²⁶⁹ Kararlar ile ABAD federasyonların yaptırım ve ön izin gibi yetkilerinin, kural olarak, mümkün olduğunu kabul etmekle birlikte bu yetkilerin hangi koşullar altında AB hukukuna uygun sayılabileceğini de açıklamaktadır. Bu koşullar da bir kısmı ABAD’ın ABİHA m. 106 kapsamında da geliştirdiği içtihadından alınan iyi yönetim ilkeleridir. Spor federasyonlarının güçlü yaptırım ve pazara giriş yetkileri bulunmaktadır. Buna karşın sporcuların kariyerlerinin görece kısılalığı sebebiyle bu yetkilerin sporcuların kariyeri üzerindeki güçlü etkilerini hukuken belirli katı koşullara tabi tutma gerekliliği getiren kararların bu bakımdan sporcular için faydalı olacağı düşünülmektedir. Benzer şekilde spor faaliyetleri, özellikle de futbol, ekonomik olarak büyük bir pazardır. ABAD’ın yeni kararlarının

²⁶⁷ International Skating Union, dn. 12, paras 189–198.

²⁶⁸ Ayrıca bkz. Case C600/23 (Opinion of Advocate General Ćapeta) Royal Football Club Seraing v Fédération Internationale de Football Association (FIFA), Union Royale Belge des Sociétés de Football Association ASBL (URBSFA), Union européenne des Sociétés de Football Association (UEFA) [2025] ECLI:EU:C:2025:24.

²⁶⁹ Bkz. Zglinski, dn. 252, s. 478.

bu pazardaki federasyon yetkilerinin AB hukuku hedeflerine daha da yakın olarak kullanılmasını sağlayabileceği de belirtilebilir. AB'nin bu kararlar ile spor yönetimindeki tekel yetkileri sınavarak bu alana demokratik hesap verme ve hukukun üstünlüğü ilkelerini aktaracak tek aktör rolünü üstlendiği de savunulmaktadır.²⁷⁰ Buna karşın AB'nin bu alandaki klasik uyuşmazlık çözme rolünün ötesine geçerek düzenleyici rolü üstlenmeye başladığı da ileri sürülmektedir.²⁷¹ Bu kapsamda ABAD'ın güncel kararlarının AB'nin spor faaliyetlerine yetkisi ötesinde müdahalede bulunduğu ve federasyonları belirsiz ve katı bir gerekçelendirme yükümlülüğü altına soktuğu da karşı görüş olarak belirtilebilir.

İkinci bir sonuç olarak, spor faaliyetleri konusundaki AB iç pazar hukuku ve rekabet hukukunun bazı konularda birbirine yaklaştırmaya başladığı belirtilebilir. Yeni kararlar spor faaliyetleri bakımından iç pazar ve rekabet hukukunun kapsamını birbirine yakın ve ayrıntılı olarak tanımlamaktadır. AB hukuku kapsamında bir "ekonomik etkinlik" olarak spora ilişkin daha tutarlı ve önceki içtihadı nazaran ayrıntılı bir içtihat oluşmaktadır. Sporun ekonomik olmayan yönlerinin, "yalnızca" sosyal, çevresel veya kamu sağlığı politikalarının, ise bu kararlardan etkilenmeyeceği öngörülmektedir.²⁷² Benzer şekilde, federasyonların yetkilerinin iyi yönetim ilkelerine uygun olarak düzenlenmesi ABAD'ın hem iç pazar hem de rekabet hukuku değerlendirmelerinde vurgulanmaktadır.

Üçüncü bir sonuç olarak, spor faaliyetleri konusundaki AB iç pazar hukuku ve rekabet hukukunun arasındaki ilişki bazı konularda da karmaşılaşmaya başlamıştır. İki politika alanının uygulaması arasındaki sınır çizgisi belirsizleşmektedir. Yeni kararlar ışığında ne zaman AB iç pazar hukukunun, ne zaman AB rekabet hukukunun uygulanacağı git gide tartışmalı bir hale gelebilmektedir. Örneğin *Royal Antwerp*

²⁷⁰ Miguel Poiras Maduro, "EU Law and Sports: A Match Made in Hell or in Heaven?", Jeremias Adams-Prassl et al, eds, *The Internal Market Ideal: Essays in Honour of Stephen Weatherill*, Oxford University Press, Oxford, 2024, s. 215-238.

²⁷¹ Stephen Weatherill, "Saving Football from Itself: Why and How to Re-make EU Sports Law", *Cambridge Yearbook of European Legal Studies*, Cilt: 24, 2022, s. 4-23.

²⁷² Inge Govaere, "The Future Direction of the E.U. Internal Market: On Vested Values and Fashionable Modernism", *Columbia Journal of European Law*, Cilt: 16, 2010, s. 74-75.

Football Club davasında HS Szpunar yalnızca iç pazar hukukuna dayanırken ABAD onun yanı sıra rekabet hukuku temelinde de bir karar almıştır. Benzer şekilde *FIFA* davasında HS Rantos yalnızca rekabet hukuku değerlendirmesi yaparken ABAD onun yanı sıra iç pazar hukuku temelinde bir karar almıştır. Bu yönden, AB iç pazar ve rekabet hukuku uyarınca varılacak sonuç birbirinden ne ölçüde farklı olursa, bu ayrım da o ölçüde önemli hale gelecektir. Bu nedenle de ABAD'ın, nasıl ki AB iç pazar hukukundaki temel serbestilere birörnek bir yaklaşım sergiliyorsa, bir benzerini *mutatis mutandis* (gerekli değişiklikler yapılmak kaydıyla) AB iç pazar ve rekabet hukuku arasındaki ilişki bakımından da göstermesinin tutarlılık sağlamakta yararlı olabileceği düşünülebilir. Ayrıca spor faaliyetleri kapsamındaki iç pazar ve rekabet hukuku ihlallerinin haklı gösterilmesi konusunda rekabet hukuku uygulaması ayrılmaya başlamıştır. İç pazar hukuku bakımından haklı sebebe dayanan orantılı tedbirlerin haklı gösterilmesi temelindeki uygulama devam etmektedir.²⁷³ Rekabet hukukunda ise iç pazardaki *Bosman* uygulamasının yansıması olan *Meca-Medina* içtihadından ayrılmış ve haklı gösterilme (özellikle rekabeti kısıtlama *amacı* taşıyan tedbirler bakımından) zorlaştırılmıştır. Bu da birbirinin tamamlayıcısı olan iç pazar hukuku ve rekabet hukukunun birbiriyle tutarlı uygulanmaması yönünde bir içtihadı doğurması sebebiyle eleştiriye açıktır.

Dördüncü sonuç olarak, spor faaliyetleri ve rekabet hukuku kapsamında ABİHA m. 101 ile 102 uygulamasının yaklaşması belirtilebilir. ABAD, ABİHA m. 101 ve 102 uygulamasında özellikle federasyonların bu maddeler kapsamındaki yetkilerinin AB rekabet hukukuna uygun kabul edilebilmesi için iyi yönetim ilkesine uygunluğa ortak bir unsur olarak vurgu yapmaktadır. Benzer şekilde ABİHA m. 101/3 ve m. 102'ye göre, spora ilişkin 2023 öncesi kararlarda olmayan, daha katı haklı gösterme uygulaması da birbirine yaklaşmaktadır. Bu bağlamda, spor faaliyetleri bakımından yeni bir AB rekabet hukuku uygulamasının gelişmekte olduğu söylenebilir.

Beşinci olarak, sporla bağlantılı AB hukuku uygulamasının iç pazar ve rekabet hukuku kurallarının da ötesine geçerek, ama bunlarla bağlantılı olarak, AB kurumsal hukuku konularına da dokunmaya başlaması belirtilebilir. Bu bağlamda özellikle *International Skating Union*

²⁷³ Weatherill, dn. 133, s. 414.

kararında CAS'a ilişkin yapılan değerlendirmeler dikkat çekmektedir. AB hukukunda rekabet hukuku ve iç pazar kapsamında tanınan hakların etkili bir şekilde ileri sürülebilecekleri yargısal güvenceleri alma yükümlülüğü spor faaliyetlerine ilişkin uyuşmazlıkların çözümünü de kapsamaktadır. Bu durum CAS yapısında da AB'de yargısal koruma kurallarına uygun bir değişiklik yapma ihtiyacını beraberinde getirmektedir.²⁷⁴

Son olarak 2023 yılı ile başlayan furya ile birlikte, spor ile AB hukuku arasındaki ilişki adeta yeniden keşfedilmiş gibi gözükmemekte olup, ABAD önüne taşınmakta olan davalar da artış göstermiştir. ABAD arama motoru aracılığıyla ulaşılan verilere göre, 1 Şubat 2025 itibariyle konuyla ilgili yirmiye yakın derdest dava bulunmakta olup takip edilmeyi gerektirmektedir. Konuyla bağlantılı olarak özellikle şu derdest davalar dikkat çekmektedir: Case C-424/24 *FIGC and CONI* (spor menajerlerine uygulanan disiplin cezası); Case C-133/24 *CD Tondela and Others* (kulüpler arasında belli sebeplerle sözleşmesi tek taraflı sonlandırılmış oyuncuların işe almama anlaşması); Case C-600/23 *Royal Football Club Seraing* (spor tahkim kararlarının hukuki etkisinin AB hukukuna uygunluğu); Case C-428/23 *ROGON and Others* (Federeasyonların tekel niteliğinde kararlarının *Meca-Medina* içtihadına göre haklı gösterilmesi); Case C-209/23, *RRC Sports* (FIFA'nın bazı yetkilerinin AB rekabet hukuku, hizmetlerin serbest dolaşımı ve Genel Veri Koruma Tüzüğü'ne uygunluğu). Dolayısıyla Avrupa'daki spor faaliyetlerinin AB hukuku ile sınavı 2023 yılı itibariyle yeniden başlamıştır ve bu konuda önümüzdeki günlerde daha fazla kararın çıkması beklenmektedir. Nihayet, AB hukuku ile spor arasındaki ilişki, ABAD kararlarına konu olsun ya da olmasın, tartışılmaya devam edecek gibi görünmektedir.

²⁷⁴ Ayrıca bkz. Case C600/23 (Opinion of Advocate General Ćapeta) *Royal Football Club Seraing v Fédération Internationale de Football Association (FIFA), Union Royale Belge des Sociétés de Football Association ASBL (URBSFA), Union européenne des Sociétés de Football Association (UEFA)* [2025] ECLI:EU:C:2025:24.

Kaynakça

Kitaplar

- Göçmen İlke, Avrupa Birliği Maddi Hukuku: İç Pazar, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.
- Mataija, Mislav, Private Regulation and the Internal Market: Sports, Legal Services, and Standard Setting in EU Economic Law, Oxford University Press, Oxford, 2016.
- Pijetlovi Katarina, EU Sports Law and Breakaway Leagues in Football, T.M.C. Asser Press, The Hague, 2015.

Kitap Bölümü ve Makaleler

- Blackshaw Ian, "How Special is Sport under EU Law in the Light of the Court of Justice of the European Union's Recent Decision in the Olivier Bernard Case", *Business Law International*, Cilt: 12, Sayı: 2, 2011.
- Candan Tolga, "Avrupa Birliği'nin Spor Alanında Düzenleme Yapma Yetkisinin Kapsamı ve Sınırları", İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 2, 2018.
- Downward, Paul *et al*, "An Assessment of the Compatibility of UEFA's Home Grown Player Rule with Article 45 TFEU", *European Law Review*, Cilt: 39, Sayı: 4, 2014.
- Garcí Borja, "Down with the Politics, Up with the Law! Reinforcing EU law's supervision of Sport Autonomy in Europe", *The International Sports Law Journal*, Cilt: 23, Sayı: 4, 2023.
- Govaere Inge, "The Future Direction of the E.U. Internal Market: On Vested Values and Fashionable Modernism", *Columbia Journal of European Law*, Cilt: 16, 2010.
- Ibáñez Colomo Pablo, "Will Article 106 TFEU Case Law Transform EU Competition Law?", *Journal of European Competition Law & Practice*, Cilt: 13, Sayı: 6, 2022.
- Lindholm Johan & Anastasios Kaburakis, "Cases C-403/08 and C-429/08 FA Premier League Ltd and Others v QC Leisure and Others; and Karen Murphy v Media Protection Services Ltd, 4 Oct 2011.", Jack Anderson, ed, *Leading Cases in Sports Law*, T.M.C. Asser Press, The Hague, 2013.
- Maduro Miguel Poiars, "EU Law and Sports: A Match Made in Hell or in Heaven?", Jeremias Adams-Prassl *et al*, eds, *The Internal Market Ideal: Essays in Honour of Stephen Weatherill*, Oxford University Press, Oxford, 2024.
- Monti Giorgio, "EU competition law after the Grand Chamber's December 2023 sports trilogy: European Super League, International Skating Union and Royal Antwerp FC", *Revista de Derecho Comunitario Europeo*, Sayı: 77, 2024.
- Parrish Richard, "Case C-36/74 Walrave and Koch [1974] ECR 1405", Jack Anderson, ed, *Leading Cases in Sports Law*, T.M.C. Asser Press, The Hague, 2013.
- Parrish Richard & Luka Živić, "Royal Antwerp and Home-Grown Players: Re-shaping Sports Governance and EU Sports Law and Policy", *The International Sports Law Journal*, Cilt: 23, Sayı: 4, 2023.
- Prechal Sacha, "Free Movement and Procedural Requirements: Proportionality Reconsidered", *Legal Issues of Economic Integration*, Cilt: 35, Sayı: 3, 2008.

330 Avrupa Birliği Adalet Divanının Güncel Kararları Işığında İç Pazar ve Rekabet Hukuku Kesişiminde Spor: Quo Vadis?

- Riziotis Dimitris, "The Application of Exhaustion on Services Revisited", *Zeitschrift für Wettbewerbsrecht*, Cilt: 11, Sayı: 1, 2013.
- Van Den Bogaert Stefaan, "The Court of Justice on the Tatami: Ippon, Waza-Ari or Koka?", *European Law Review*, Cilt: 25, Sayı: 5, 2000.
- Van Den Bogaert Stefaan, "From Bosman to Bernard C-415/93; [1995] ECR I-4921 to C-325/08; [2010] ECR I-2177", Jack Anderson, ed, *Leading Cases in Sports Law*, T.M.C. Asser Press, The Hague, 2013.
- Villanueva Aurélie, "Accounting for the Specificities of Sport in EU law: Old and New Directions in the 21 December 2023 Judgments", *The International Sports Law Journal*, Cilt: 23, Sayı: 4, 2023.
- Weatherill Stephen, "Saving Football from Itself: Why and How to Re-make EU Sports Law", *Cambridge Yearbook of European Legal Studies*, Cilt: 24, 2022.
- Weatherill Stephen, "The Impact of the Rulings of 21 December 2023 on the Structure of EU Sports Law", *The International Sports Law Journal*, Cilt: 23, Sayı: 4, 2023.
- Zglinski Jan, "Can EU Competition Law Save Sports Governance?", *The International Sports Law Journal*, Cilt: 23, 2023.

Blog Yazıları

- Göçmen İlke, Avrupa Birliği Hukuku Karşısında Futboldaki İçeride Yetişen Oyuncu (Home-Grown Players) Kuralı: Adalet Divanının Royal Antwerp Football Club (C-680/21) Kararı (2024) <<https://yasayanabhukuku.blogspot.com/2024/02/avrupa-birligi-hukuku-karssnda.html>>
- Şeker Emriye Özlem, Avrupa Spor Modeli: ABAD Avrupa Süper Ligi'ne (Koşullu) Yeşil Işık Yaktı (2024) <<https://yasayanabhukuku.blogspot.com/2024/02/avrupa-spor-modeli-abad-avrupa-super.html>>
- van Rompuy Ben, EU Court of Justice Delineates the Scope of the Wouters Exception (2024). <<https://competitionlawblog.kluwercompetitionlaw.com/2024/01/15/eu-court-of-justice-delineates-the-scope-of-the-wouters-exception/>>
- Weatherill Stephen, Protecting the Conditional Autonomy of Governing Bodies in Sport (2024) <<https://eulawanalysis.blogspot.com/2024/05/protecting-conditional-autonomy-of.html>>